

Lowoodska sirota.

Igrokaz v dveh oddelih in 4 dejanjih.

Po Currer Bellovem romanu nemški spisala
Charlotte Birch-Pfeifer

poslovenil

Đav. Hostnik.

Izdalo in založilo

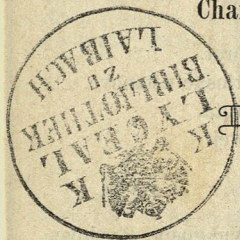
Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1877.

O s o b e.

Gospa Sara Reed, bogata udova.

Ivan, 15 let star, njen sin.

Kapitan Henrik Wytfield, njen brat.

Dr. Blackhorst, predsednik sirotinske ustanove.

Jovana Eyre-ova, 16 let stra, sirota.

Bessie, hišina pri gospé Reedovej.

Igra se vrši v Gotesheadu, na posestvu gospe Reedove.

(Od igralca je to, kar je na desnej, na levej, in narobe.)

Prvo dejanje.

(Soba s knjižnimi omarami in kipi. Srednje in stranske dveri na levi in desni. V prvi kulisi na desni visoko okno z rdečo damastovo preveso, ki ni razprostrta, spredaj stol. Na levi kamin, nad kaminom podobna lepega, postavnega moža štiridesetih let v pravi velikosti, spredaj divan, zraven naslanjača in miza. Vse priča o bogastvu.)

Prvi prizor.

J o v a n a (sama, skozi stranska vrata na levi. Pokaže najprej samo glavo noter, potem pa pritipa po prstih opazuje in ozira se okoli sebe; potem plane nalahno čez oder ter beži proti kaminu; v obraz je blede; dolge temne lase je leže v valovih okoli glave. Oblečena je v siromašno katunasto obleko, čez njo črn predpasnik in enaka prsna zaplatica; majhno belo ruto ima okoli vratu in pleč; obstane pred podobo, sklone roke ter resno zre vanjo. Čez nekaj časa): Strijc Reed, pre-dobri moj strijc! Ali me vidiš? Smehljaš se mi, gotovo me vidiš! Zakaj pa se smehljaš? Jokaj se rajši, jokaj: Saj ves svet trdi, da sem hudobna,

izprijena, izgubljena, da sem nehvaležno dete! mora uže res biti! Ah, zakaj si me zapustil! Jaz sem te tako ljubila, ti si mene tako ljubil, ti pak me vsi sovražijo; kaj bodem za sovraštvo hvaležna? Tamo imajo pojedino ter se veselé; večeraj je bil božič; dajali so si darove, vsi so srečni in radostni, na tebe pa še ne mislijo ne, strijc Reed! akoravno je (pade urno na kolena) tvoj rojstveni dan; vse si jim dal, da morejo tako za pravljivo obedovati; ti jim še izpod gomile pošiljaš darove, a ne spominjajo se te! — Ah, strijc, ničesar ti ne morem dati za vezilo, kot solze; saj nemam nič drugega; samo to so mi še pustili, vzemi jih, jaz jokam iz ljubezni, iz hvaležnosti — pa pravijo da sem nehvaležna! Ali jim verjameš, ljubljeni strijc? Ne, gotovo jim ne verjameš!

Drugi prizor.

Bessie, Jovana.

Bessie (pride z leve): Bog mi pomagaj! Saj se mi je zdelo! Jovana, kaj delaš tukaj, saj veš, da se ti je prepovedalo, stopiti sem noter! Ni jeden trenotek ne smeš sama biti! Kaj delaš?

Jovana (je vskočila, ko je Bessie vstopila, divje gledaje): Morala sem strijcu za rojstveni dan čestitati! Spolnila sem to dolžnost, Bessie, ker jo vsi drugi pozabljajo!

Bessie (ginjena v zadregi): Kaj praviš? Je li res danes —

Jovana: Drugi božični praznik. Ko je strijc Reed še živel, je ta dan vselej celo rod-bino obdaril!

Bessie (zmešana): Kaj pa misliš, Jovana, saj je uže pet let mrtev. Kdo si bode vse to zapomnil! Kako dolgo je uže!

Jovana (grenko): Pet let! Da, dolgo je res uže! Kako sem bila še takrat srečna! Predno je strijc Reed umrl, nissem vedela, da dobri ljudje mró in da uboge sirote postanejo lahko tako nesrečne!

Bessie: Saj vendar tudi takrat nijsi imela ni očeta ni matere.

Jovana (stresa žalostna glavo): Očeta pa matere nissem poznala; strijčevo naročje je bilo tako mehko! Ko je še on živel, nissem vedela, da sem sirota (Divje vzburjena.) Ah, ljubljeni strijc, kje si? Ali nočeš priti po-me?

Bessie (strašljivo): Pojdivi, Jovana, sicer se te loti zopet ona divjost, ktera ti je od mrzlice

ostala, ki te je lansko leto mučila! (Nežno.) Ali češ biti zopet huda?

Jovana: Zakaj me pa ne psuješ več, kakor poprej, Bessie? Zakaj me ne puliš več sem ter tja, zakaj me ne tepeš? Kaj ti nij gospa Reed zaukazala?

Bessie (v zadregi): Zato, ker nisi več otrok, ker si odrastena deklica.

Jovana: O, ne zato; odrastena sem, da — a glede znanja sem otrok in tako se tudi ravna z menoj! A ne upaš si več, kajti spominjaš se noči, ko ste me bili zaprli v sobo, kjer so strijc umirali — mislili ste, da bodem strahu umrla; a zdaj se bojiš, usmrtiti me!

Bessie: Bojim se, da bi te gospa še bolj ne sovražila, kakor te uže — zdi se mi, da mi je dolžnost, lepo ravnati s teboj, kajti tvoji živci — (zastane) pojdi z menoj, Jovana, kaj, ko bi te kdo tukaj dobil —

Jovana (kljubuje): Nočem iti!

Bessie: Jovana! (Prosi.) Bodi pridna, ne spravljalj me v sitnosti!

Jovana (naenkrat ji je okolo vratu): Ah, Bessie, ne zmerjalj me, ti ne znaš, kako me srce boli!

Bessie: Kako si ti čudna stvar, zdaj si tako ljubeznjiva, a ravnokar —

Jovana: Jaz ne morem pomagati, Bessie! Vsaj se tudi ti velikrat huduješ nad menoj, redkokrat si mi ljubeznjiva! Prosim te lepo, pusti me tukaj! Glej, danes živa duša ne misli na te le knjige tukaj — a jaz bi tudi rada božič praznovala, rada bi eno uro čitala! Tako dolgo uže nijsem imela knjige v rokah, Georgina me je povsodi izključevala! Naj čitam, Bessie, to je moje edino veselje!

Bessie (premaga je sama sebe): Jaz bi ti pač rada privoščila — a če te kdo vidi —

Jovana (teče k omari, vzame hitro knjigo iz nje, ter reče vesela): Nihče, nihče me ne bode videl! Humejeva povestnica Angležke! (Vrne se, veselja jedva da diše.) Pogledi, jedva da sem zagrabila, pa jo imam, vidiš? O dobro sem si zapametila kraj. (Teče k oknu, ki ima precej širok zidek, moleč noter v sobo; postavi urno stol prednj, spusti preveso doli ter lehkonoža skoči na stol. Vsedo se na zidek, veselja se jej leskeče lice.) Glej, Bessie, ako potegnem gardino préd se, svetli zimski dan tako sveže sije skozi okno — ne najde me nihče, in lahko se učim povestnice svoje domovine! (Vesela.) Kaj ne, tako je lahko? Nekaj moram vendar vedeti, a ona me ne da ničesa več učiti, ničesa več.

Bessie: Naj bo v božjem imenu! Čez eno uro pridem pó-te. Misli ná-me, ako na-se nočeš misliti! Vsaj poznaš gospo Reed!

Jovana (potegne gardino tako okolo sebe, da se več ne vidi): Nič se ne boj; manj me bode slišati, kakor miši!

Bessie (za-se): Naj me gospa kara, meni srce ne dopušča, da bi ubogej stvarici edino veselje, ki ga ima ta praznik, jemala! (Hoče otiti na levo).

Tretji prizor.

Prejšnji, Ivan (iz srede, elegantno oblečen).

Ivan (osorno): Ah, Bessie, kaj pa delaš tukaj? — Ostani ostani —

Bessie (prestrašena in zmešana): Nemam časa, mladi gospod!

Ivan (ukazuje): Ti moraš tukaj vstati, jaz nočem, da mi je dolgčas. Strijc Wytfeld pa mama vedno samo o dolgočasnih rečeh kramljata, strijc ne govori drugega, nego o tistej Španiji, odkoder je prišel; pameten človek ne more, da to prestande; Georgina pa pri vsem tem sedi, kakor bi bila osmi modrijan, in če kruh vá-njo mečem, se mrdi, kakor bi bila odrastena dama!

Bessie: Vsaj se tudi ne spodobi, da bi v sestro kruh lučali. Gospica Georgina je starša od vas — vi jo morate spoštovati!

Ivan (pade na divan, stegne noge od sebe ter vtakne roke v žep): Spoštovati? Njo? — Jaz ne spoštujem nikogar, niti mame ne. Enkrat bodo vsi pri meni jeli milosrčni hruh, kakor ga ta-le bore Jovana zdaj pri nas. Kadar bodem doleten in nastopim gospodarstvo posestev, potem sem jaz tukaj gospod — in kdor zdaj ne uboga kakor se spodobi, ta se bode uže potlej pokoril. Zapomni si to, Bessie!

Bessie (suho): To pa ne bode še tako brzo!

Ivan (poskoči): Ti me dolgočasiš, Bessie, ti me ne zabavaš! Škoda, da je mama tistej Jovani prepovedala, da ne sme stopiti v prvo nadstropje —

Bessie (kakor zgoraj): Kaj pak da! kaj ne, zdaj nemate nikogar, da bi svojo nevoljo pa zlobnost pasli nad njim? Pej, sram vas bodi, takrat ste ubogo stvarico topli, kaj pristuje to vašemu stanu?

Ivan: Tepel sem jo, ker jo črtim! Dolgo je uže od tačas, a vedno še vesel mislim na to. Ta nagnjusna mačka me je pa vprasnila in grizla!

Bessie: Žalibog, res je storila to, a bila je v obupu; vi ste jo bili s kladivom, in ubogo dekle nij imelo drugega orožja, nego nogáte pa zobe, da se je branila.

Ivan: Ona bi se ne imela braniti, kadar jo jaz tepem. Jaz sem gospodar v hiši — ona pa je berašk otrok, ki nam kruh jé! (Gleda srpo proti oknu.) Kaj, kaj je pa tam-le? Le poglej, gardina se premiče —

Bessie (prestrašena gleda tja): Pa res, idite proč, gospodič, tukaj nij varno.

Ivan (slavonosno): Nij varno? Nekdo je zadaj — stavil bi, da je mačka — (skoči tja ter burno odgrne gardino.) Aha! Je uže res! Kaj pa čepiš tu, nesramna stvar?

Bessie (za-se): Moj bog, saj sem vedela!

Jovana (sedi kakor prej na zidku, noge ima na stolu, obe roki pa knjigo na kolenih; prestrašeno in divje se ozira, trese se po vseh udih ter žugajoča zre v Ivana):

Ivan (nekako osupnen stopi nazaj): No, kaj pa gledaš tako zverinski? Kaj se ti ne da odgovoriti? Kaj se skrivaš tukaj, da ljudi strašiš? Doli te loputim, ako mi na mestu ne odgovoriš — (stegne roko, da bi jo zagrabil).

Jovana (kakor prej): Ne dotakni se me, Ivan! Pred enim letom sem bila še mačka in sem te vprasnila, ker nijsem hotela, da me s kladivom potolčeš, a zdaj sem dekle!

Ivan (smeje se zasramovalno): Pa misliš, da te ne bodem več tolkel, ka-li? Takoj bodeš videla — (gre proti njej).

Jovana (oči jej goré, a ne gane se ne): Ako mi kaj storiš, Ivan, te ne bodem več praskala — (skoči z enim skokom na tla) zadavila te bodem! Pusti me torej rajši v miru!

Ivan (prestrašen plane nazaj: Ba, tega pa menim da vendar ne!

Jovana (suho): Če me ne tepeš, ne!

Bessie (prime jo nežno za roke): Pojdivi, Jovana!

Jovana (ne obrne očesa od Ivana): Pa mora on prej iti.

Četrty prizor.

Gospa Sara Reed, Wytfild, Prejšnji.

Gospa Reed (visoko rastena gospa kakih 40 let, ponosna, osorna, tiha, v temnem damastu jako elegantno in krasno oblečena; ponaša se mirno, hladno, dostojno): Kaj pa je tukaj? (Zagleda Jovano ter se s pogledom zaničevanja obrne proč.) Ha, ta prikazen je tukaj? Kako se osmeli —

Ivan (gre proti njej): Mama, Jovana se je bila za gardino skrila ter mi je žugala, da me zadavi, ako pridem k njej.

Gospa Reed (premáguje se): Kaj je pa nijsi pustil v miru? Sam si kriv, zakaj si pozbil, kar sem prepovedala? (Jovani): Kaj imaš tukaj opraviti?

Jovana (ki je bila od takrat, ko je gospa Reed ustopila, trepetaje in nepremakljivo s povešenimi očmi stala, tiho): Čitala sem tetika!

Gospa Reed (se premaguje, vedno mrzla in resna): Kaj ti nij prepovedano, stopiti v prvo nadstropje?

Jovana: Da.

Gospa Reed: No? Kako da si se osmelila, pritepsti se sem, od koder te je moja volja prognala?

Jovana (vedno pohlevno, a resno): Georgina pa Ivan sta mi vzela vse knjige proč, tudi one, ki so po strijčevej dobrosti postale moja lastnina. Pognali so me v zgornjo sobo, odkar je Georgina prišla v prvo nadstropje; a tam gori je tako mrzlo pa pusto. Tako sem želela dobre knjige, in tukaj je tako gorko in priljudno.

Wytfi eld (stresa glavo na pol glasno): Sara, pusti jo!

Gospa Reed (ga žugalno pogleda, potlej kakor prej, Jovani): Prosila bi me bila knjige, potem bi ti ne bilo treba neposlušnej biti.

Jovana (ostro in naravnost gleda): Vsaj tudi nijsem samo zaradi knjige prišla —

Gospa Reed (osorno): Zakaj si dakle prišla? Da bi poslušala, kaj ne, kaj se tu zraven godi?

Jovana (kakor prej): Ne! — da bi strijca Reeda obiskala (kaže na podobo), da bi opravila molitvico zanj, ker nemam cvetic, da bi mu podobo k rojstvenemu dnevu okinčala.

Gospa Reed (ostrmi, ugrizne se v ustna, za-se): Gad strupeni!

Wytfiield (gospo Reed osupnen gleda): Da, res je, drugi božični praznik! Za mojega svaka je bil to vselej jako slovesen dan! A na to se danas nij mislilo, kakor se mi čini.

Ivan (napihnen): Saj je tudi uže dolgo, kar so papa umrli; kdo bode zmiraj na to mislil.

Gospa Reed (ošabno): Molči! (Wytfiieldu): Jaz prav lahko umejem, zakaj Jovana Eyre tega dneva ne pozabi; saj se ima samo mojemu ranj-kemu soprogu zahvaliti, da jo je tako negoval, da jo je sama trdovratnost, prevzetnost in neposlušnost! (Gleda jo temno.) Kaj ti nijsem prepovedala, da ne nosi las takó? Kaj ne veš, da Georgina tega ne trpi? Ta frizura pristuje samo hčeram iz velikih hiš, kakor je moja Georgina, ki so poklicane, da ukazujejo, a ne da služijo. Odgovori, zakaj to delaš?

I v a n k a (potegne kakor v sanjah roko skozi like, katere vleče počasi mej prsti): Nijsem znala, da nosim kako frizuro; jaz si je ne delam sama, tetika, to pride tako samo od sebe; ti trdovratni lasje nočejo pasti drugače; res jaz ne morem pomagati.

G o s p a R e e d: Lasje so ti dakle znamenje tvojega značaja! Ali si Ivanu pretila, da ga zadaviš?

J o v a n a (mirno): Da, ako me bode tepel, kakor takrat — da.

G o s p a R e e d: Zares? Prosi ga, da ti odpusti!

J o v a n a (gléda pred - se na tla, ne gane se).

G o s p a R e e d (jo če prodreti z očmi): Ali ne boš?

J o v a n a (mirno): Ne!

G o s p a R e e d (z gorečimi očmi): Ti res ne prosiš?

J o v a n a (kakor prej): Ako on mene poprej prosi, da mu odpustim vse psovke, ki jih je nakopičil na beraškega otroka.

G o s p a R e e d (Wytfieldu): Čuješ Henrik, čuješ? (Jovani): Pojdi!

J o v a n a (priklone se ter hoče iti).

G o s p a R e e d: Pa knjigo prej položi proč!

J o v a n a (se obrne ter jo položi na mizo).

Gospa Reed: Sem le bodeš prišla pa samo enkrat še, kadar te dam poklicati —

Jovana (jo čudno gleda).

Gospa Reed: Idi! Oprosti me pogleda nehvaležne in hudobne stvari.

Jovana (s povešeno glavo odide na levo).

Ivan (zmagovalno): Ha, to pa moram hitro Georgini povedati! Kako bode veséla! (Odleti skozi sredo.)

Bessie (gre za njim, pa stresa glavo).

Peti prizor.

Gospa Reed, Wytfeld.

Gospa Reed (popolnem besna): No, kaj si jo slišal, to kačo, ki kali hišni mir, od kar je tukaj! kaj zdaj razumeš, kako grenke so mi bile dolžnosti, ki mi jih je nalagala soprugova trdost? — Bog bodi hvaljen, da je vendar vsega konec!

Wytfeld: Bil sem predolgo z doma, da bi mogel z enim samim pogledom premotriti vse razmere. Le to umejem, da je stanje te sirote v tvojej hiši napačno, jako žalostno, in vspeh slabe odgoje, kajti hudo jo je zadelo tvoje sovraštvo.

Gospa Reed: Da, črtim jo. Mogoče, da je nijsem umela odgojiti, mogoče, da hotela nijsem; samo to vem, da je ta stvar kakor strupena čmerika na zdravej trati vzrasla tukaj mej nami, da mi je izpridila otroke, da jih je pretepala, da mi je kalila mir, in da sem bila vestna brezumnica, da sem dozdam nosila ta tovor! Storila sem vse, kar se je dalo, vse sem poskusila na njej, da bi se bila vdala, da bi bila poslušna; a nij se dala poboljšati; ona črti moje otroke, kljubuje temu, kar hočem jaz. Proč mora, pa je! Le tako se mi povrne mir v srce pa v hišo, kajti ona je podoba svoje matere in je trdovratna, kakor je bila ona.

Wytfiield (stresa glavo): Ako se ne motim ti je bila uže mati neizrečeno zoperna.

Gospa Reed: Kaj nijsem imela uzroka? Ona je osramotila naše ime, pobegnila z nekim ubožnim pomorskim častnikom, zaročila se je s tem nesrečnikom, ki ji je zapravlil premoženje ter jo čez malo let popustil kot beračico s tem otrokom! Káj nijsem uže takrat pretrpela, ko je nekdam zvečer sem le prišla, pa jo je slabotni, romantični Reed z odprtimi rokami sprejel! Morala sem jo gledati, jej streči, dokler me nij njena smrt te muke rešila. Zasopla sem, misleč, da je kupa izpraznjena; a varala sem se; najgrenkejša

je še ostalo — položila mu je bila svoje dete na srce! Ti si šel ravno takrat v Španijo, ti ne znaš, kaj sem trpela. Reed je bil strog, svojevoljen mož, nijsem mu smela pokazati, niti slutiti nij smel, kako strašno jaz to malo stvar sovražim, katero je on popolnem ljubil in na katero je on najbolj pazil. Kakor malika je častil on tega otroka; po več ur jo je imel na kolenih, igral se z njenimi črnimi lasmi ter poslušal njeno neslano kramljanje. Zdelo se mi je, da je vso ljubezen do lastnih otrok zadušila v njegovem srcu; kajti ko so vsi trije zboleli za škrlatinki, je le pri njenej postelji vedno sedel, le za njeno nevarnost je imel oči, le njeno toženje je slišal, najino deco pa je prepustil meni pa osodi. Jaz pa sem morala vse to trpeti ter molčati! Da, še ko ga je smrt mahoma iznenadila, bile so mu zadnje misli pri tem zapuščenem otroku, kajti morala sem mu priseči, da otroka ne zapustim, da ga odgojim v tistih pravicah, kakor svoje otroke — (skoraj škriplje zobmi), v pravicah, kakor svoje otroke! To berače! Tako je še po svojej smrti zavalil tovor na-me, katerega sem pa uže dosta dolgo nosila, da ga smem odvaliti, ne da bi mi vest kaj mogla očitati. Treba je, da po štirinajstih letih zopet svobodno dišem v svojej hiši!

Wytfield (osupnen): Kaj misliš storiti ž njo?

Gospa Reed: Pošljem jo v lowoodski zavod; vodja, oni, ki je včeraj sem prišel, je s tem zadovoljen in pričakujem ga vsak čas, da mu jo izročim.

Wytfield: V lowoodski zavod? Kaj nij to sirotišnica, nekaka ubožna učilnica, katero vzdržujejo milosrčni dárovi — v jako nezdravem kraju, štirideset milj od tukaj?

Gospa Reed (mrzlo): Sirotišnica dakako. Kraja ne poznam, a toliko vem, da se mlade deklice odgajajo tam strogo, priprosto, v strahu božjem, in da se navajajo k delu in ponižnosti. Dati čem osemnajst funtov sterlingov na leto za njo, in to svoto plačam za štiri leta naprej. Tam naj se Jovana Eyre odgoji, kakor je treba za njeno bodočnost — od tam naj si potlej išče službe kot služabnica ali učiteljica, kakor si uko-risti ta štiri leta v lastno dobro. Tako mislim, da jej izkažem največjo dobrost in da zadostim svojej dolžnosti.

Wytfield: Vsakako si se prepozno domislila, Sara! Še pred malo leti bi je tako čudna izpremembra ne iznenadila tako; ona bi se bila lahko učila, zdaj pa nij več zadosta mlada za tak zavod — in dozdeva se mi, da tem potem

ne izpolniš obljube, ki si jo storila svojemu soprogu — v sirotišnici je gotovo nij hotel dati odgajati.

Gospa Reed (grenko): O ne! Gotovo ne! Prvi londonski penzijonat bi mu bil za Jovano preslab, in da je imel čas delati oporoko, bi jej bil pač dal lepo premoženje, na škodo lastnih mu otrok! A bog je pravičen, hotel je drugače! (Obrne se hitro k njemu.) Ako pa, kakor se mi čini, mojega ravnanja ne odobruješ, svobodno ti, skrbeti za bodočnost Jovanino, prepuščam ti jo vesela.

Wytfiield: Ti ostro pikaš, Sara! Znano ti je dobro, da si malo imela, ko te je Timotej Reed jemal za soprogo ter te s tem obogatil; tudi veš, da sem si jaz v vojnej službi moral ustvariti primerno stanje, kajti i jáz nijsem imel dosta več od tebe. Moje razmere ne dopuščajo, da bi pre-skrbel to siroto za bodočnost, tvoje pač!

Gospa Reed (mrzlo): Torej storiš naj-bolje, da jo prepustiš osodi, katera se meni naj-primernejša zdi. Cela okolica vé in hvali, kar sem storila za tega otroka, ki mi je čisto ptuj, in jaz mislim, da to hvalo popolnem zaslužim!

Wytfiield (miga z rameni): Blagor ti, ako ti vest drugače ne govori!

Gospa Reed (hoče burno odgovoriti).

Šesti prizor.

Prejšnja, Bessie, Blackhorst, pozneje Jovana.

Bessie (iz srede): Gospa! gospod Blackhorst prosi —

Gospa Reed (urno): O, dobro došel! Pozovi Jovano Eyre!

Bessie: Poslala sem Jakopa ponjo. Takoj pride. (Gre, odpre dveri ter otide zadej za Blackhorstom.)

Blackhorst (ves črn, v nekakej duhovenskeji opravi, star kakih petdeset let; ponižno proti gospe Reed, lice mu je trdo in mrzlo): Vi ste dovolili gospa —?

Gospa Reed (takoj, ko on vstopi, izpremeni se jej obraz; nežna je, dostojno in dobrostno se drži): Dobro došli, visokočastni gospod! (Ide k divanu ter kaže na stol zraven.) Vsa sem hrepenela po vas.

Blackhorst (sede pozdravljajoč Wytfielda): Predobro ste, gospa Reed!

Gospa Reed (vsa zveličana): Hrepenela sem, to lahko rečem, kajti v vas vidim orodje, katero si je vsegamogočni izbral, da srca, ki bi se mu lahko izgubila, s trdno roko nazaj privede na pot njihovega zveličanja!

Blackhorst (ponižen z ostrim pogledom): Celo s trdno roko, gospa, kjer je trdost mazilo! — Bog si je svojega ponižnega hlapca izvolil za

tako orodje — in slavl ga bom, ako se mi posreči, to jagnje spraviti na pravo pot, od katerere se je izgubilo kljubu vašim dobrotam, o katerih ste mi pisali!

Gospa Reed (kakor prej): Žalibog sem vam bila dolžna to žalostno resnico, ako sem hotela pomagati, da tega otroka pripeljete na boljšo pot.

Jovana (stopi iz stranskih dverij na levej in obstoji tam).

Gospa Reed (ko jo zagleda, jej pomigne): Stopi bližje, nočem, da bi mi ti očitala, da sem ti govorila za hrbtom.

Jovana (osupnena in boječa pride bližje).

Gospa Reed: Jaz sem Jovani vse storila, kar Bog zapoveduje, da moramo sirotam storiti! Živela je od svojega družega leta pod mojo streho, vse je imela, kakor moji otroci, odgajala se je, kakor oni, toda seme moje dobrotljivosti je palo na skalnata tla (globoko vzdihne), ona nema srca! Nehvaležna je, laže se in se hlina! — Zastonj sem vse poskušala pri tem značaji — dolžna sem zaradi njene prihodnje blagosti, da jo izročim ostrejšim rokam, nego so moje!

Blackhorst: Strašno je to, kar mi pripovedate, gospa! Toda, nič naj vas ne skrbi; jaz sem upognil uže marsikatero otrpno srce!

Z božjo pomočjo se mi bode tudi tukaj posrečilo — akoravno je uže nekoliko kasno, da pripeljem to dušo na pot pravice!

Gospa Reed: Jovana Eyre, tukaj vidiš častitega moža, v katerega roke pokladam od zdaj za naprej tvojo osodo. V malo dneh boš potovala v lowoodski zavod, kamor sem te dala v odgojo za štiri leta.

Jovana (veselo prestrašena): Kako? Proč moram od tukaj?

Gospa Reed: Slišala si.

Jo vana: Pošiljate me v šolo?

Blackhorst: Kjer se hudobna srca učeboga izpoznavati!

Jovana (ga meri z resnim pogledom): Ta poduk je bil uže moj strijc prevzel, gospod — jaz izpoznavam in ljubim boga, ki mi dobrotno pomaga iz te hiše! — Povedite mi, česa se bodem sicer še pri vas učila, gospod!

Blackhorst (se jako čudi): Ako imate veselje do učenja, prav veliko, gospica!

Jovana: Da, imam veselje pridna sem, vsega se rada učim, vsega, kar me dela samostalno — kar me dela neodvisno od dobrot, ki mi kakor žrjavica tlé na duši!

Blackhost (strogo): Torej, gospica, učiti se imate pred vsem ponižnosti; kajti le ponižno

srce je sposobno za sirotišnico, kakor je v Lowwoodu, katera obstaja le s pomočjo plemenitih dobrotnikov.

Jovana (začudi se): Sirotišnica? V sirotišnico me torej pošiljate, gospa Reed?

Gospa Reed (mrzlo): To je kraj, popolnem za te; tam se bodeš tako odgojila, kakor tvoje nade o bodočnosti zahtevajo.

Jovana (povzdigne glavo k podobi): Ali čuješ, strijc? Tvoje preljubljeno dete, tvojo Jovano zametujejo, sirotišnica jej ima biti domovina! Naj bode! Več ne bodem hudobna, kakor mi tukaj pravijo, kajti ako me sovraštvo proganja in muči, bode to vsaj sovraštvo tujih ljudij, ne pa onih, ki se zovejo moje sorodnike.

Blackhorst (sklepa roke): Pravični bog! tako govori dete o svojih dobrotnikih!

Jovana (se zgane): Dobrotnikih! Čuješ li, strijc!

Blackhorst: Dovolite, gospa Reed, da grem! Videl in slišal sem dosta, in obžalujem, da niste uže pred več leti te deklice dali v naš zavod. Vi ste prelepo ravnali ž njo, vi mi niti vsega povedali niste! (Vstane in če iti.)

Jovana (katerej se prsa burno gibljejo, zastopi mu pogumno pot; oči se jej iskrajo, ustna jej trepečejo, a vendar je mirna, skoraj otrpnena v kretanji): Ne, nij vam povedala vsega! Od mene morate slišati

Gospa Reed (se ne more več premagati, prestrašena): Jovana!

Jovana (vzburjena se ne da motiti): Prisegoste prelomili, kajti v moji navzočnosti ste prisegli v mrzle roko mojega umirajočega strijca, da me bodele imeli za lastnega otroka, da me bodele enako ljubili, da me ne bodele nikdar zapustili, da mi bodele dali enake pravice — toda v sovraštvu ste me odgojili, izpodili ste me iz sob, kjer prebivate vi pa vaši otroci, odrekli ste mi učitelje svojih otrok, da ostanem nevedna — a danes me pehate v sirotišnico, ko sem uže prestara, da bi se kaj učila, a premlada, da bi me prepustili lastni osodi! Tako ste izpolnili svojo prisego — in — ako onega (kaže na podobi) v onem življenji zopet najdete, in vas vpraša: „Kaj si storila sè siroto moje sestre, kako si izpolnila prisego?“ to mu recite: „Siroto sem naredila hudobno, prisego pa sem prelomila!“ (Blackhorstu): Zdaj pa me vzemite in glejte, da-li morete zboljšati, kar je sovraštvo v meni izpridilo! (Plane skozi sredo ven.)

Gospa Reed (klone trepetaje v divan in si zakrije obraz).!

Blackhorst (ki je bil cel čas v veliki zadregi, gre za Jovano).

Wytfeld (stopi k njej, migaje z rameni).

Zastor hitro pade.

Rochester.

Drugi oddel.

Značajna slika v tréh dejanjih.

O s o b e.

Lord Roland Rochester.

Lord Clawdon.

Lady Clawdon.

Franc Steenworth, baron.

Edvard Harder, plemenitaš.

Gospa Reed.

Lady Georgine Clarens, udova.

Kapitan Henry Wytfield.

Gospá Judita Harleigh, Rochestrova sorodnica.

Jovana Eyrova.

Adela, osemletno dete.

Gracija Poole-ová.

Sam, sluga.

Patrik, konjski hlapec.

} v Rochestrovej hiši.

Dejanje se vrši osem let pozneje, kakor v prvem oddelu, na Thornfield-Hallu, Rochestrovem posestvu.

Prvo dejanje.

(Dvorana na Thornfield-Hallu, s temno krasoto iz zadnjih let sedemnajstega veka okinčana, meblirana v rokoko-stilu, tako, da je pohištvo bolj moderno videti, nego dvorana. V zadnji gardini troje vrat, srednja vrata so splošni vhod, vrata na desnej peljejo v Rochestrove sobe, na levo v knjigarnico. V prvi kulisi na desnej okno, na levej v prvi kulisi velikansk kamin, nad njim Rochestrov grb v marmor izsekan, na kaminovem zidku dva srebrna svečnika z gorečimi svečami in več posod s cveticami; v kaminu gori močan ogenj, tik kamina fauteuil; zraven mrarmornata miza. Na desno ravno taka miza, zraven dva stola naslanjača. V ozadji na desnej od srednjih dverij pokrita miza za čaj s srebrnim čajevim strojem in srebrnim orodjem, na levo od taistih vrat stol. Na mizicah stoje tudi goreče sveče.)

Prvi prizor.

Sam, Judita.

Sam (je ravno zadnjo vazo s cveticami postavil na mizo; petdeset let star mož): Tako! zdaj je vse v redu. Nadejam se, da bode zadovoljen, ako pride še danes na čaj sem.

Judita (ki je vredovala mizo za čaj): Zakaj bi pa ne?

Sam: Vsaj je bil strašne čudi, ko je prišel. Ednajst mesecev ga nij bilo, pa nij nikogar pozdravil, razen Gracije Poole-ove, s katero se je zaklenil.

Judita (mirna, sede na stol na desnej): Zato je pa gospod! Nikogar ne briga, kake čudi je, in zakaj govori naprvo z Gracijo Poole-ovo, znate!

Sam (važno): To pač znam, in mislim, da sem lordu zvest, molčljiv sluga!

Judita: Istina, to ste, Sam! Pa saj še meni, ki sem mu sorodnica, nij privoščil besedice! A to me ne briga, on je gospod, pa je!

Sam (nevoljen): Pa da kar takole meni nič tebi nič pade v grad, ne da bi komu kaj pisal!

Judita: Saj je vedno tak, kar je bil prišel iz Indije; kaj vam pa je vendar, Sam, da ste danes tako posebno slabe volje?

Sam (mrmra): Ah, vsaj veste, gospa Harleigh, kaj prašate? Poprej vam je bila moja žena, ta dobra Helena vse, kar je pa ta bledolična, ošabna gospica Eyre tu, se pa še ne zmenite za njo.

Judita (se smeje vedno živahneje): Vi dva sta dva stara norca! Kaj nij to sreča za nas, da smo dobili to deklico? Vedno smo bili sami

tukaj, izvzemši nekatere tedne, ki jih je lord Rochester tukaj preživel, odkar je grad podedoval; ali nam je zdaj ta čudni grad še tako samotni, odkar tukaj ta modra deklica vse s svojimi umnimi očmi oživlja? Kaj nas nij rešila muke, ki nam jo je prouzročevala mala Adela, od kar jo je lord pripeljal soboj s Francoskega? V treh mesecih je ukrotila tega porednega škrateljčka, ki ga dve leti nij mogel nihče nadvladati, še lord sam ne. Vedno streže, vedno je zadovoljna, nikdar nij zvedava in lena, in to je veliko vredno, Sam! Jaz sem trpela od nevarne zvedavnosti poprejšnje guvernante, predno sem jo spravila iz gradu. Zato hvalim vsak dan boga, da mi je poslal to dobro deklico. Umejete?

Sam (sklepa roke): Bog obvaruj, gospa Harleigh, ne zadušite se! (Strupeno): Želel bi le, da bi lord tudi tak zaklad našel v njej, sicer bi njeno veličastvo ne trajalo dolgo.

Judita: Nadejam se, da jo bode zelo čislal, kajti ako nas tudi ona zapusti, potem naj on sam odgaja malo Adelo, jaz ne iščem nobene guvernante več za v grad!

Sam (zvedavo): Kaj ne veste, gospa, kje je tega otroka pobral in čegav je?

Judita (suho): Ne vem! Tudi nijsem nikdar o tem popraševala, me tudi nič ne briga. (Čuje se dolgo zvonjenje, ki ne sme prihajati od blizu.)

S a m (se prestraši): Gospod!

J u d i t a (poslušaj): Samo enkrat, to briga komornega slugo. (Drugič zvoni.) Ne, vam velja, Sam, le urno stopajte!

S a m (skozi stranska vrata na levej odteče).

J u d i t a (sama): Ako ne pozvoni trikrat, me nič ne briga, a mislim, da ga danes tudi sem ne bode več. A ko bi se mu vendar zljubilo, ko bi hotel novo odgojiteljico videti, pa je nij tukaj. Jovana! Zakaj sem vendar danes morala zamuditi milkotsko pošto! Pa se mi ponudi ta izvrstna deklica, da mi nese list v Hay-dan k mojej sestričini. Ko bi jaz vsaj te ponudbe izprejela ne bila! Kako je uže tema! (Hodi sem ter tja.) Kdo bi si bil pa tudi mislil, da pride lord uprav danes, kakor bi z nebes padel! Pa dve uri daleč je morala iti! Da bi se jej le ne bilo nič pripetilo.

Drugi prizor.

J u d i t a, J o v a n a.

J o v a n a (pogleda skozi stranske dveri): Ej! tukaj vas mora človek iskati, gospa!

Judita: Ah, vendar ste prišli! Hvala bogu! Hodite urno! Kje ste se pa tako dolgo mudili? Tako sem se uže bala!

Jovana (nosi višnjevo, tibetasto opravo, zaprto do vrata, fin, bel zavratnik iz čipek in enake zaročke za pestmi. Lase priprosto razčesane. Na glavi krasno čepico z belim trakom. V obraz je malo bolj rudeča, kakor v predigri, drži se bolj po konci, treba je, da igralka s pomočjo črevljev svojo postavo nekoliko povikša. Na lici se jej bere resna zadovoljnost, brez radosti; ljubeznjivo gre proti Juditi): Vaš list je dobro oskrbljen, gospa Harleigh! Šla sem samo v sobo, da odložim plašč pa muf; iskala sem vas zastonj v vašej sobi; Helena, ki je tekla preko koridora mimo mene, mi je povedala, da ste tukaj. (Debelo okolo gleda). A kako svetlo je tukaj, kako gorko, kako prijetno! Celo cvetice na kaminu? Kaj pa pomenjajo vse te priprave, gospa Harleigh?

Judita: One pomenjajo, da je, ko vas nij bilo, kar naenkrat gospod prišel!

Jovana (brez strahu): Lord Rochester? Zares? Ali ste vedeli —

Judita: Nihče nij vedel, on vselej tako naredi —

Jovana (mirna): Ah! Kaj se danes vse vrši! Mislila sem uže, da sem prestala vsa pustolovja, a zdaj pride stoprav glavna reč.

Judita (zvedavo): Pustolovja? Kako je to? Ali ste —?

Jovana (smehljaje se): Taka se mi nij še nikdar pripetila! Zrak je bil danes popoldne tako mrzel, sneg mi je škripal pod nogami; daljni sprehod mi je činil dobro, tekala sem ter se utrudila. Na holmci, pol ure od Hay-tana, séla sem na kamenito klop, gledala po krasnej pokrajini ter si mislila: kako bogat je naš gospod, kajti rekli ste mi enkrat, da je ves svet, ki ga od tam vidim, njegova last! Naenkrat čujem peketanje konjskih kopit in ob enim mi strašan Novofundlanec voha noge ter me ognjeno-žugalno gleda; jaz se vstrašim, poskočim urno, a v istem trenutku pridirja jezdec, konj se vspne, ko mene vidi in takoj pokoplje svojega gospodarja pód-se!

Judita: Moj bog!

Jovana: Čula sem divji krik, potem surovo kletev, in ko prestrašena pritečem, reče mi globok glas, ki je donel, kakor zvon sile: „Ako niste zlobna Vila in se mojega konja ne bojite, podajte mi roki ter mi pomagajte izpod te neumne živali!“ Pač sem se nekoliko bala, akoravno ne preveč, a hotela sem biti pogumna in vse je bilo dobro. Srečno sem ga spravila na

noge. Jedva je bil pokonci, prime sè silno roko uzde in kliče: „Vstani, Dijana, vstani!“

Judita (se vstraši): Dijana je zval konja?

Jovana: Potlej je hotel na konja, a zvinil si je bil nogo in zdelo se mi je, da ga boli. Vprašam ga: „Gospod, ali ne morem ničesa storiti za vas? Rada bi vam pomagala.“ Pogleda me tako ostro in globoko, da se mi mozeg gane, in tako čudno, da je bilo na pol dobrostno, na pol zasmehljivo. Potem suhoparno reče: „Podajte mi dakle pleča, šibka bilka, ako se ne bojite, da bi vas moj tovor polomil.“ Jaz se smehljam ter mu držim rame in uprem se dobro na noge, kajti to je bilo treba, ker položil je name kakor svinec težko roko, oprl in dvignil se ter je bil, kakor bi trenil, v sedlu. Ne da bi se zahvalil, šinil je kot vihar po ledini, pes pa v strašnih skokih pred njim! (Šaljivo.) Kaj nij to prijeten zimsk dogodjaj?

Judita: Ubogo dete! Veste li, kdo je bil jezdec? Lord Rochester, nihče drugi!

Jovana (prestrašena): Naš gospod, na konji?

Judita: Da, vidite, to je nekako posebno veselje zanj. Vselej pusti polni voz v kakem mestu, sem pa ne prihaja nikdar drugače, nego na konji, in nikdar ne znamo, niti kdaj niti od kod. Danes pa, menim, mu ježa nij dobro teknila.

Jovana (premišljuje): O joj, slabo sem se priporočila.

Judita: Zdaj stoprav umejem, zakaj je šel takoj v svojo sobo; gotovo ga boli, on pa noče, da bi ga kdo trpečega videl; to je njegova posebnost.

Jovana (pazna): Posebnost? Vsaj ste mi rekli, da nema posebnosti, ko sem vas prašala, kako naj se vedem proti njemu.

Judita (v zadregi): Da, to se pravi — mislila sem — da se mu lahko streže, a posebnosti ima ipak, kakor vsak drug človek.

Jovana (premišljuje): Uljuden lord vsakako nij; to priča uže tá prva poskušnja.

Judita (premagovaje se stopi k njej): Draga moja, nikdar vam nijsem govorila o tem, ker jaz mnogega besedovanja nemam rada. A zdaj, ko je treba, moram govoriti, kajti rada vas imam in pristrčno želim, da bi se lordu prikupili! Lord Rochester je mlajši sin v rodbini in je bil ubožen; starši brat njegov je imel postati gospodar ogromnemu premoženju. Vedno sta se dobro razumevala, dokler ju nij neka tajna stvar razdvojila. Kaj se je zgodilo, tega ne znam, kajti takrat nijsem še živela tukaj; le to mi je znano, da je bil stari lord prisiljen poslati našega sedanjega gospoda v zapadno Indijo, da bi brata za vselej

ločil; tam je živel, da se nij nihče zmenil zanj; stoprav pred dvema letoma je prišel zopet na dan, ko mu je brat nenadoma umrl ter mu celo premoženje zapustil. Ker je bil dakle pol svojega življenja v inostranji in ker zapadna Indija baš nij vseučilišče za uljudnost, je naš gospod postal — kratkih besedij in se za nikogar ne zmeni, naj bode kdor koče — to je vse. Sicer je pa lord Rochester pravi plemenitaš po srcu in mišljenju in odkar je tukaj, oče ubogim in stiskanim v celej pokrajini. (Tajnostno gleda okolo sebe.) Še nekaj bi vam rada svetovala, draga moja! Ali mi niste nedavno pravili, da ste čudno smijanje slišali v gradu —

Jovana (se zgane): Da, čudno, grozno, pošastno smijanje, gospa, ki je v nočnej tihoti prihajalo iz tretje line v stolpu doli k meni, da mi je kri zastajala!

Judita: Vedite torej, da je prihajalo od Gracije Poole-ove, te zveste služabnice, katero večkrat to napade.

Jovana (jo bistro gleda): Da, to ste mi že povedali; tudi, da ji je prepovedano, zapustiti zvečer tretje nadstropje, a vendar sem jo ravnokar srečala na stopnjicah, in ko sem šla gori po mostovži, sem zopet čula to strašno smijanje!

J u d i t a (prestrašena): Kako? (Spomni se.) Aha, je uže res, Gracija Poole-ova je bila tam pri njem.

J o v a n a (jako pazna): Pri njem? pri lordu?

J u d i t a (zmešana): Ne vem, menim da. Toda, pazite, draga moja, ne govorite gospodu nikdar o tem, sploh se ne zmenite prav nič za Gracijo Poole-ovo (dobrosrčno) to je za vas dobro, kar vam svetujem!

J o v a n a: Zahvaljujem se vam, gošpa, pokorna vam bom!

Tretji prizor.

Prejšnja, Gracia Poole-ova.

J o v a n a (potihem): To je ona ženska!

Gracija (iz stranskih vrat na desnej. Starikava ženska; oblečena je v temno volnato opravo, čez njo bel predpasnik, čedno, a priprosto belo rutico okolo vratu. Lase ima priprosto razčesane, na glavi belo čepico, ki obraz oklepa. Drži se resno in priprosto, hodi trdo in po konci, govori kakor mož in se nič ne kreta): Gospa Harleigh, gospod bo tukaj-le čaj pil.

J u d i t a (vesela): Hvaljen bodi bog! Kdo pa je zdaj pri njem?

Gracija: Adela pa zdrávník, ker se je gospod nekaj poškodil.

Judita (pomenljivo se ozre na Jovano): Moj bog, kaj je taka reč?

Gracija (suho): Ne vem, saj nikoli nič ne potoži. Ali ste vse pripravili za noč?

Judita: Vse stoji zdolej.

Gracija: Gospod hoče pri čaju novo odgojiteljico videti. (Ide.)

Judita: Prav! Gracija!

Gracija (postoji): Kaj?

Judita (pomenljivo): Preveč šuma, preveč šuma!

Gracija (mrzlo): Skrbela bom, da bo mir. (Odide skozi sredo.)

Četrty prizor.

Judita, Jovana.

Jovana (ki je vedno zrla v Gracijo, za-se): Zares čudno!

Judita (kakor bi nič ne opazila): To je dobro znamenje, da sem pride — gotovo se nij močno poškodoval. Čujte, nij-li to Adelino govorjenje?

Jovana: Moj bog! ali je nij še hišina spravila spat?

Judita: O, kadar je lord tukaj, jo noben človek ne spravi v postelj! (Prestrašena.) Ha! zdi se mi, da je ta hoja njegova — ali misli uže priti? (Gre k vratom na desnej, posluša, gre potem k mizi za čaj in zakuri pod strojem.)

Jovana (za-se): Srce mi tolče! Uže ko sem ga vprvič pogledala, je bil nesrečen; čuden značaj bi moral biti, da bi me brez predsodkov izprejel. (Gre v ozadje.)

Peti prizor.

Prejšnje, Roland Rochester, Adela, za njima Sam.

Adela (se drži Rolandove roke, deklica, k večjemu osem let stara, krasno, a priprosto napravljena, živahna, vesela, čisto Francozinja): Ah, glej, dragi moj prijatelj, to je moja ljubljena gospica Jovana! (Hoče k njej.)

Roland (štirideset let star mož, obraz mu je čvrst, čelo resno, skoraj nagubano, lasje gosti, črni; črna sesukana brada mu robí obraz. Nosi temen, modern žametast kožuh sè sobolom obrobljen; pod njim priprosto moderno obleko, na glavi rudečo, moderno žametasto čepico z zlatom okičeno. Govori malo, debelo, ukazovalno, izraz mu je včasi nekako divji, kar pa kmalu izgine. Ko vstopi, mu je glava nekoliko povešena, niti Jovane, niti Judite ne pogleda. Ostro reče Adeli): Uže dobro, Adela!

pri miru mi bodi! (Gre nekoliko šepaje čez oder k fauteuilu.) Sam!

Sam (hitro): Kaj zapovedate, gospod!

Roland (kaže fauteuil): To le mi bližje k ognju pomekni! V tem starem krokarjevem gnjezdu niti kožuh, niti peč ne varujeta mraza! (Ugrizne se v ustna in se nehote prime za koleno.) Tristo vragov! Sam! pomozite mi!

Sam (priskoči): Takoj, gospod!

Roland (opiraje se nanj, gre do stola in se počasi vsede): Je uže dobro! Pomeknite mizo sem!

Sam (mu primakne urno marmornato mizo).

Roland (se nasloni na mizo, podpiraje si glavo z dlanom): Dobro! Pojdi!

Sam (gredoč zasramovalno Juditi): Zdaj pa vaš srček pride na vrsto. Dobro srečo! (Odide skozi sredo.)

Roland (sedi zamišljen).

Adela (čepi pred njim ter mu gladi doli visečo roko): Ali si hud Roland!

Roland (kratko): Ne!

Adela (laskaje se): Ali si mi kaj prinesel?

Roland (kratko): Bomo videli, če si kaj zaslužila.

Adela (poskoči, tleska z rokama): O, veliko sem zaslužila, veliko! (Teče k Jovani.) Kaj ne da res, gospica?

Jovana (jej položi roko na usta ter se tiho šepetaje nagne k njej).

Roland (se na pol ozre na Jovano kakor bi pričakoval odgovora. Čez nekoliko časa, ko se Jovana ne gane, obrne se proti Juditi, suho): Dober večer, strijčina Judita!

Judita (ravno tako suho): Bog vas sprijmi, lord Rochester! (Nekoliko približavši se): Ali se vam nij nekaj pripetilo?

Roland: Kakor vselej, kadar se tem zidovom bližam.

Judita: Kako je pa bilo?

Roland: Neka prokleta, grda čarovnica mi je Dijano izplašila.

Jovana (za-se, šaljivo): O joj, kako je odkritosrčen!

Judita (v velikem strahu in zadregi): Pa gotovo ne navlašč.

Roland: To je vse eno. (Premakne se, ter se bolečine vgrizne.) Ne boli zato nič manje. — Čaja!

Adela (priteče): Meni, meni, jaz mu moram nesti. (Skače okolo Judite.)

Judita: Nič, da zopet razliješ! Uže vem, kako skačeš. Gospica Eyre, prosim! (Pokaže na Rolanda ter jej da taso, pošepetaje jej nekaj na uho: pozneje da Adeli čaja, ki se vsede na stol v ozadji ter pije.)

Roland (za-se): Preveč silna se mi ta nova guvernanta ne zdi. Ali je prav boječa, ali pa zelo prebrisana.

Jovana (položi taso na srebern prezentirni krožnik ter pride pohlevno, a ne da bi se bala v ospredje, ponujaje mu).

Roland (kratko): Na mizo!

Jovana (postavi taso na mizo).

Roland (jo gleda): Ej, gledite, gledite, dober večer, zlobna Vila!

Jovana (se priklone).

Roland: Čaja vendar menim da niste očarali, kakor popoldne konja?

Jovana (ga mirno gleda, pohlevno): Dozdeva se mi, gospod, da je bila Dijana več kriva nego jaz, kajti ustrašila se je mojega grdega obraza, in gotovo nij bilo treba čarovniške moči, katere vsaj dozdej pri sebi nijsem še čutila.

Roland (jo jako osupnen gleda): Tako? Hm! — Vzemite si stol!

Jovana (gre k fauteuilu na desnej).

Roland: Vedel sem; „grda čarovnica“ jej nij bila všeč. (Zasramovalno.) Gizdava je, kakor vse! (Glasno.) Pomeknite stol k meni! (Ko Jovana prinese stol in ga tako postavi, da mu skoraj nasproti sedi, pravi Roland za-se.) Boječa vsaj nij. (Glasno.) Ste-li vi nova odgojiteljica?

Jovana: Da, gospod!

Judita (ki je bojazljivo poslušala od daleč, se približa): Da, lord! Vsak dan hvalim boga, da sem jo dobila!

Roland (kratko): Je-li mlada osoba dobila čaja?

Jovana: Zahvaljujem se, gospod!

Roland (kakor zgoraj Juditi): Dakle vzemite si čaja, strijčina, sedite potlej tja-le (kaže na stol na desnej, ki stoji na drugi strani mize) k nama in bodite pri miru!

Judita (vzame, ne da bi pokazala najmanjše nevolje, čaj soboj, zleče svoje pletivo in se vsede, kamor je bil zapovedal; včasi pije, a vedno posluša, kaj se govori).

Adela (pride v ospredje): Ah, sladki Roland, kaj si mi pa vendar prinesel? Povej no!

Roland (suho Jovani): Ali je kaj zaslužila?

Jovana: Da, gospod!

Roland: Idi dakle h komorniku, pa naj ti da škatljo!

Adela (vesela): Ah, lepa hvala! (Pomišlja). Pa si za gospico vendar tudi kaj prinesel?

Roland (nezaupno pogleda Jovano): Ne vem!

Adela: Bodem pa jaz od svojega kaj dala, če smem? (Odteče skozi stranske dveri na desnej.)

Šesti prizor.

Prejšnji, brez Adele.

Roland (ostro g'eda Jovano, kakor prej): Ali ste se nadejali kakega daru, ali imate radi darove, gospica?

Jovana (vedno popolnem mirna, brez strahu, a pohlevno): Ne vem, gospod! Nikdar nijsem še darov dobila, in se jih tudi nadejala nijsem.

Roland: Vi niste tako pošteni, kakor Adela! Ona terja darove z grdo, Vi pa, gospica, ste tiha.

Jovana: Adela je stara znanka in se sklicuje na pravico običaja! pripovedovala mi je, da jo vselej bogato obdarite, kadar pridete. A jaz bi prišla v strašno zadrego, ko bi iskala uzroka, ki bi mi dajal pravico, nadejati se kakega daru; kajti jaz sem vam popolnem tuja in nijsem še ničesa storila, kar bi mi tako nadejo opravičevalo.

Roland (temno): Le ne koketujte preveč pohlevno! V teh malih urah sem izpraševal Adelo in strmim o napredku, ki ga je storila. V tem kratkem času se je naučila več angleškega, kakor poprej v dveh letih!

Jovana (vesela, klone glavo): Hvala, gospod, dar uže imam.

R o l a n d (jo gleda z dopadajenjem, vzame taso ter pije) : Hm! (Vedno paznejši) : Kako se zavete?

J o v a n a : Jovana Eyre.

R o l a n d : Vi ste stoprav tri mesece pri meni?

J o v a n a : Da, gospod!

R o l a n d : Od kot ste prišli?

J o v a n a : Iz lovoodskega zavoda.

R o l a n d (kakor bi obžaloval) : Iz lovoodskega zavoda? O! kako dolgo ste bili tam?

J o v a n a : Osem let!

R o l a n d : Osem let? Vi morate biti iz železa, gospica! kajti kolikor jaz vem, so tam gojenci na pol sestradani, potem jih pa tisti hlipavski Blackhorst sili, da bi molili in se učili. Zato ste se mi tudi danes na holmci zdeli, kakor da ste z drugega sveta; nijsem mogel misliti si, kje bi bili sicer ta obraz dobili! — Kaj pa ste tako dolgo delali v Lowoodu?

J o v a n a : Štiri leta sem bila gojenka; ko pa nijsem več dobivala, da bi plačevala penzijo, bila sem druga štiri leta učiteljica tam, s petimi funti letne plače.

R o l a n d (na pol smešljiv na pol obžalovalno) : Hm! — kako ste pa prišli v mojo hišo?

J o v a n a : Čitala sem v časniku, da se v Thornfield-Hallu oddaja služba guvernante; pogoji

so bili jako krasni. Čutila sem, da zaslužim boljše delavni krog in da mu morem zadostovati, pošljem dakle svoja izpričevala gospé Harleighovi, ona me je takoj pozvala, in —

Judita (ponosna): To je bilo jako pametno, da, tako srečne misli še svoje žive dni nijsem imela.

Roland (čudno pogleda Jovano, skoraj nehoté): Kdo vé!

Judita (tanko posluša): Kako?

Roland (kaže z roko, naj neha): Dobro, dobro! Le mirni bodite, strijčina! (Jovani): Je-li ste sirota, da ste se odgojili v Lowoodu?

Jovana (resno, ne sentimentalno): Nikdar nijsem poznala staršev.

Roland: Pa imate vendar rodbino, sestre, brate —

Jovana (kakor zgoraj): Nikdar jih nijsem imela.

Roland (nepotrpežljiv): A vendar sorodnike, strijce, tete —

Jovana (boleстно ginena): Imela sem do-
brega strijca; a je mrtev. Nikogar nemam.

Roland: Nikogar? Prav nikoga?

Jovana (mirna): Pravili so mi nekdaj o nekem bratu mojega očeta, ki je bil šel v Ameriko

— a nikdar nijsem nič o njem čula; sama sem na zemlji.

Roland (sè sarkastičnim smehom): A ne brez pomoči, kakor se mi zdi.

Jovana (ga začudena gleda): Ne umejem vas, gospod!

Roland (smehljaje se, kaže na čelo): Tukaj-le imate cele armade, ki vam pomagajo. No, gospica — (nevoljen) kako se uže zavete?

Jovana (suho): Eyre, Jovana Eyre, gospod!

Roland (jo ostro ogleduje): Je uže res — gospica Eyre. Kaj ste se pa vendar učili v Lowoodu? Igrate na glasovir?

Jovana: Nekoliko.

Roland: Lehko si mislim. „Nekoliko“, kakor vsaka druga učenka, to nij veliko.

Jovana (nij nevoljna): Bržkone ste jo dobro pogodili, gospod!

Roland (jo vedno ostro opazuje): Ali ste vi to risali, kar mi je Adela poprej kazala?

Jovana: Da, gospod!

Roland: Imate li še več podob?

Jovana: Tukaj-le zraven v knjigarnici, kjer sem danes delala, leži moja mapa.

Roland: Pojdite po njo!

Jovana (vstane).

Roland: To se pravi — (premaga se) prosim vas, da idete po — njo; znano vam je, da jaz težko hodim.

Jovana (ide).

Roland (kliče za njo): Ako imate v mapi morebiti samo kopije, pustite rajši —

Jovana (mirna): Vsaj boste lahko sodili, gospod, kadar boste videli. Naj bodo dobri ali slabi, vendar so originali. Nikdar nijsem znala kaj tacega narisati, kar se nij v meni samej rodilo. (Odide skozi stranske dveri na levej.)

Roland (gleda za njo): Hm! Ti ošabna čarovnica ti! gotovo mi prinese samih skaz in zmaz.

Judita (težko skriva nevoljo): Menim da ne, milord! ako Jovana Eyre pravi: to znam, smete si biti v svesti, da zna.

Roland: Ej stričina, gotovo ste to osobico vi tako razvadili, da se kaže pohlevno, dočim ima železno čelo; take stvarice nijsem še nikdar videl.

Judita: Pa je tudi ne boste, ako to izpodite iz gradu.

Roland (suho): E, saj nij še zunaj. Če je s petih funtov skočila na trideset, menim, da Thornfield ne bode še tako kmalo slabši, nego li Lowood.

Judita: Varujte se! Kdor je mogel živeti osem let v Lowoodu, ima značaj, a z značaji nij, da bi človek eksperimentoval.

Roland (se posmehuje in miga z rameni).

Jovana (pride nazaj, ima veliko, usnjato mapo, položi jo pred Rolanda ter jo odpre).

Roland: Sedite!

Jovana (sede).

Roland (pregleduje mapo): To so akvareli, ali tudi slikate?

Jovana: Da, gospod! Sè svinčnikom samo misel lahko izrazim, da pokažem občutke, treba mi barv.

Roland (svojega strmenja ne more zakrivati, gleda v liste): Kako čudne ideje! Nič ko peneče se morje, katero vihar biča — be!a roka se oklepa razbitega jamborja, ki plava po valovih; krokar sedi na njem, ki drži svital prstan v kljunu — ugrabil ga je tej otrpnelej roci! Nič živega nij nad vodeno gomilo, razven tega peklenskega tiča — in vendar je vse živo! Kdo vam je dal idejo k tej podobi?

Jovana: Glava mi jo je dala.

Roland (jo debelo gleda): Tale glavica, ki vam čepi med pleči?

Jovana: Da, gospod!

Roland (šaljivo): Ali je še več take tvarine v njej?

Jovana: Mislim, da še kaj boljšega.

Roland (vzame drug list, podpre glavo s komolecem, nagne se čez mizo ter list osupnen ogleduje; kakor slučajno se prime za čepico, pogleda Jovano, se počasi odkrije ter položi čepico poleg sebe).

Judita (za-se): Zmaga je njena! odkril se je.

Roland (vzdigne glavo, strese lase raz čelo ter se urno obrne k njej): Ali ste bili srečni, ko ste stvarili te podobe, gospica Eyre? To so resne, temne fantazije.

Jovana: Utopila sem se v misli in srečna sem bila, dokler sem slikala, premda me je nasprotje med mojo idejo pa delom moje roke zelo mučilo; čutila sem dobro, da mi manjka zmožnosti, da dosežem to, kar hočem!

Roland (gleda podobo): Vjeli ste vsaj senco svojih misli, akopram je bila ta večja, nego njena umetelina olika. Vsakako pa so ti produkti fantazije dosti čudni za učenko iz Lowooda! Polni poezije so! Te-le oči večernične, katere tukaj utelesujete, ste gotovo enkrat v sanjah videli — kak pomen leži v njenej veličastnej globini! (Prime hitro drug list ter postaje vedno strastnejši.) Kdo vas je učil veter slikati? Kakov vihar pometa tukaj po ledini? (Naenkrat obstane, kakor bi se sam sebe ustrašil, glas se mu naenkrat izpremeni; porine liste od sebe.) Ta neumna reč me bo

še ob spanje spravila. Gotovo je uže pozno. (Pozneje začne mapo zopet gledati.)

Judita: Enajst je proč, milord!

Roland (poskoči nevoljen): Kaj mislite, gospica Eyre, da Adele še ne spravljate spat? Ali hočete, da se nov red uvede v tem starem gradu? (Gre, obstane in se bolečin vgrizne v usta.) Vrag! — ta prokleta noga! (Na pol smijaje se, na pol jezen.) Vaš grdi kastorski klobuk me bode še nekaj dni mučil, gospica Eyre! Lehko noč! (Gre, vidi se, da težko, z mapo pod pazduho, skozi stranske dveri na desnej.)

Jovana (je vstala, ko se je bil on vzdignil in zdaj ravno tako gleda za njim).

Judita (zelo skrbna): Kaj mu je li palo v glavo! Zdaj ste izgubljeni pri njem.

Jovana (kakor nehote v mislih): Menim da ne.

Judita (je ne razumeje): Kako mislite?

Jovana (se zopet zdrami): Rekli ste, da lord Rochester nema posebnostij in da se lahko izhaja ž njim? Meni se pa zdi, da je iz samih posebnostij sestavljen — in da je prav težko, ustreči mu.

Judita: Pa se ga vendar čisto nič niste bali.

Jovana (zopet zamišljena): Sama ne vem; zdel se mi je, kakor lev; človek je izgubljen, ako mu ne gleda naravnost v oči. To mi je dajalo pogum!

Judita: Vi prispodabljate gospoda z divjo zverino? O joj! Bojim se, da vam ne dopada!

Jovana (vesela): Kdo pravi to? Ravno tak mi dopada, kakoršen je. Kadar se bode navadil na grdo čarovnico in na ostudni kastorski klobuk, mislim, da mi bode lahko živeti v miru ž njim! Le v miru pojdivi spat — jaz bodem nocoj prav dobro spala, saj nijsmo več sami v tem prostornem gradu, zdaj imamo strogega, a močnega varuha, kaj ne da? Zdaj imamo vsaj moža v hiši. (Obe odideti skozi sredo.)

Zastor pade.

Drugo dejanje.

(Soba, kakor v poprejšnjem dejanji.)

Prvi prizor.

Jo v a n a (sama stoji pri oknu ter zamišljena gleda ven): Pomlad se uže vzbuja in zelene oči gledajo povsod iz grmovja. Zdi se mi, kakor bi šel čas v sanjah mimo mene. Tukaj zunaj je vse živo, vse se dviga iz zimskega spanja — (gre od okna) v tem obširnem gradu pa je vse tiho in mirno, kakor na pokopališči. — Enkrat sem zjutraj vstala, pa so mi rekli: „Gospod je jahal z doma.“ Gotovo je uže dvanajst dnij od takrat — a nij ga več. (Stresa glavo.) O čudni mož! Več tednov je uže prošlo od onega večera, ko se mi je zdelo, da mu moje obnašanje dopada, a nij mi še privoščil prijazne besede od takrat? Drži se, kakor da mu je žal onih besed, ktere je takrat z „malo učenko“ govoril, in vendar se mi zdi večkrat — posebno, kadar se dela, kakor da

me ne vidi — zdi se mi, da čaka le na to, da bi ga nagovorila! O, pa se bodem varovala nadlegovati ga če, tudi z eno samo besedo, da ne bode mogel surovo zarežati nad menoj. (Gre dva koraka.) A podob mi vendar ne da nazaj, terjati se ga pa ne upam. Kaj li ima ž njimi? (Zopet postoji.) Rada bi ipak vedela, kod zdaj-le hodi? (Prenehljej.) Hm! kaj me pa to briga! Ta čudni značaj mi daje vedno dosta posla; zdi se mi kakor uganjka, katero bi rada pogodila — pa je ne — smem! Čudno! človeku se dozdeva, da njegova navzočnost kakor železno tnalo tlači celo okolico, a vendar — se ga ne bojim, in čini se mi, kakor da smo zdaj stoprav čisto samotni, odkar se on več po teh dvoranah ne kuja, z nikomur govoreč.

Judita (za sceno): Helena, hitro zakurite kamine, pa zračite sobe za tujce!

Jovana (posluša): Sobo za tujce naj zrači? Ej, kaj pa to pomenja? — Sem gre. Varuj se, Jovana! Le radovedna ne bodi, to ti ne pristuje!

Drugi prizor.

Jovana, Patrik. Judita.

Judita (vstopaje hitro): Sam! Sam! Kje pa tičite? (Patriku): Čez eno uro, pravite, Patrik, da pridejo?

Patrik (kot jezdec opravljen): Dalje se pač ne bodo mudili, saj mi je lord uže za petami. Drugi se peljejo.

Judita (urno): To je pa res nerodno, da se kaj takega prej ne izve.

Patrik: Saj so si tudi stoprav davi domislili.

Judita (zagleda Jovano): Ah, gospica Jovana! dobro, da ste tukaj! Hitro se oblecite, da boste lepi; hitro, hitro, pojdite v svojo sobo, kamor sem vam poslala paket. Da, da! le nikar se ne čudite in zavzemajte, le naprej! niti enega trenutka ne izgublajte, draga! Saj slišite, da so čez eno uro uže tukaj!

Jovana: Kdo pa? Zaradi koga naj pa bom lep?

Judita (jej poda odprt list): Tukaj-le je, le berite! jaz moram iti po Sama. He Sam! kje pa ste, ali ste gluhi? (Hiti na levo skozi stranske dveri.)

Jovana (začudena gleda za njo, razgane list ter čita): „Eno uro za tem pismom pridem z gosti.

Gospica Harleigh naj pripravi sobe za tujce — tudi za dame. — Zraven poslana svilnata obleka je za guvernanto; ona bode družbi čaj pripravila in rad bi jo priljudno videl pred svojimi gosti. Rochester.“ (Za-se, s humoristično občutnostjo): Glej glej „guvernanta“! Imena si pa ne more zapomniti. (Patriku): Torej dame pridejo k nam!

Patrik (hudomušno): Dame, dame, pa še lepe, to se pravi mlada; stara pa — no kdor ima okus za-njo, ko bi gospa ne bila, bi še meni ne dopala!

Jovana (se smeje): Torej mlada vam pa zelo dopada, Patrik?

Patrik: O ta pa še vse drugačnim ljudem dopada, kakor je nas eden!

Judita (se vrne): Tako, to je dakle v redu. No, draga moja, nij-li naš gospod angelj? Bodete videli, kako se vam rudeča svilnata obleka lepo podá.

Jovana (mirno): Ne bom je oblekla.

Judita: Kaj, ne oblekla? Lord si jo je navlaš iz Londona dal poslati, kaj ne, Patrik?

Patrik: Meni se tudi zdi. Narejena je po meri gospe Clarensove hišine, ki je nekako ravno tako rastena, kakor vi.

Jovana: Res? Kdo pa je ta gospa Clarens?

Judita: Aj, lepa, ošabna, mlada udova, katerej je soprug sicer veliko ime zapustil, a majheno premoženje.

Jovana (suho): Bo pa gotovo ženitev?

Judita (živahno): O bog ne zadeni! Da, ko bi po gospejinem bilo! Ona se je uže pred tremi leti ozrla vanj, ko je lord iz Francoske prišel, a to jej ne pomaga nič, on še kaj takega ne zapazi.

Patrik (kakor prej): No, no, to pot je pa eno oko vendar nekoliko prenaširoko odprl, gospá!

Judita: Patrik, nikar ne blebetajte brez premisleka! Jaz pravim, da lepej udovi nobena stvar ne pomaga.

Patrik: Oprostite gospa, jaz pa pravim, da pomaga! Lord je vse po okolici, kakor po navadi, obiskal, a nikjer nij ostal čez en dan — tam na Clarensovem gradiči je bil pa en teden, pa sta pela skupaj, lord pa mlada gospa, kakor dva škerjanca. Zdaj pa celo mati pride ž njim in hči, in vsa druhal, pa tudi veliko drugih gostov še, da še vseh ne poznam. Pa naj še kdo reče, da to ne pomenja kaj posebnega —

Judita (stresa glavo): Jaz tega ne morem verjeti.

Patrik: Zakaj ne? Mislite zato, ker je štirideset let star? I, takrat mi možki še le začnemo prav razsajati, in če se takrat zamotamo

v par lepih očij, se nam nij več moč izmuzati. Jaz lorda komaj kake dve leti poznam, a pravim vam: ženitovanje bo! Ali stavite kaj? (Stegne roko.)

Judita: Ah, pustite me v miru! Pojdite rajši doli, da napravite prostor za ptuje konje!

Patrik (idoč): O, ne bodo dolgo tuji v našem hlevu. (Odide skozi sredo.)

Judita: Tepec, da kaj takega-le trdi! Pa nij res, ne more biti. (Resno zamišljena odide skozi sredo.)

Tretji prizor.

Jovana (sama): Zakaj bi pa ne? Ko bi se pa vendar oženil? (Stresa pomišljeva je glavo.) Jaz ne vem, zakaj si tega lorda ne morem misliti kot ženina. (Smehljaje se.) Zdi se mi, kakor da bi moral vse sam požreti, kar se mu vda, naj si uže bode iz ljubezni ali iz sovraštva, kakoršne čudi uprav je! (Stresne se.) Čuj, to je on! Znana mi je ta železna hoja; (šaljivo) vselej se mi zdi, kakor da ga jezé tla, po katerih stopa, ker so drzna dovolj, protistavljati se mu.

Četrty prizor.

Roland, Jovana.

Roland (iz srede v elegantnej jezdečevski obleki, s klobukom na glavi, z bičem v roci, urno ustopi, s hudim obrazom kliče): Tristo vragov, kje pa so? (Zagleda Jovano, glas mu postane nekoliko milejši.) Ej, dober večer, gospica Eyre!

Jovana (se priklone): Dober večer, gospod! (Hoče iti.)

Roland (vrže klobuk in bič na mizo, na pol nevoljen, na pol ljubéznjiv): Ali uže zopet bežite pred menoj?

Jovana (obstane): Jaz pred nikomur ne bežim.

Roland: No dobro, ostanite dakle; jaz moram govoriti z vami in ljubo mi je, da sem ravno vas prvo dobil: kajti med potom sem se na marsikaj domislil, kar bi vam bil imel uže davno povedati. Imel sem pa zadnji teden preveč sitnostij sè svojimi najemniki in sem res popolnem pozabil na vas. (Pade na divan in jo debelo gleda.) Ali niste oblekli nove obleke?

Jovana: Ne, zabvaljujem se, gospod!

Roland (hud): Zakaj pa ne?

Jovana (vedno jako mirna in pohlevna): Ker se nočem povzdigovati nad svoj stan ter nositi

barve, ki se tako slabo vjema z mojo zunanjestjo. Zahvaljujem se vam še edenkrat; potrudila se bom, da bodem priljudna, ne da bi zlorabila vaše dobrosti

Roland (strogo): Čitali ste list, ki sem ga pisal gospej Harleighovi?

Jovana: Dala mi ga je v ta namen.

Roland: Žaljeni ste, da mi vaša priprosta oprava ne dopada.

Jovana: Ne, gospod!

Roland: Da, ste, ste, a nočete pojmiti, da oko v tem težkem zraku, v tem temnem gradu rado gleda svitle, vesele barve. Dalje ste pa tudi preveč — ponosni, da bi hoteli jemati darove.

Jovana (ga osupnena gleda): Gospod! jaz —

Roland (ne da bi se dal motiti, določno): Jaz vas poznam, akopram nijsem tisoč besed govoril z vami. Za vašo ponižno priprostostjo tiči cela kopica ponosa. Vedem se proti vam preveč kot gospod, ukazujem preveč. A življenje v Indiji in malopridnost ljudi, to me je naredilo neokretnega, žalim vas sè svojo preveliko odkritosrčnostjo, kaj ne? Kaj me zdaj tako čudno gledate, kaj mislite?

Jovana: Mislila sem ravno, gospod! Da-li je veliko take gospode, ki se potruja, plačane

podložne vprašati, jim li njihovo obnašanje dopada, ali ne!

Roland (debelo gleda): Plačano podložno se imenujete? — Ah, tako, pozabil bi bil skoraj, zakaj sem tako urno jahal, da sem dobro uro prej prišel, nego voz. Uže kar sem bil z doma, mučilo me je, da nijsem bil takoj odkritosrčen proti vam, ko sem vas izpoznal; a — to je zaradi tega, ker ste se vedno skrivali. Vi gotovo napačno sodite o meni in opravičiti se hočem, predno drugi pridejo. Danes rad govorim, malokaterikrat sem tako razpoložen za to. Poslušajte dakle pazno, kdo vé, da-li se mi bode še kdaj zljubilo kramljati z vami!

Jovana (sama sebi ne verjame): Gospod! prosim —

Roland (odločno): Vi ste Adelina guvernant; povedite mi, kaj ste mislili o mojej razmeri proti temu otroku?

Jovana (osupne, a kmalu se zataji): Ničesa nijsem mislila, gospod; nikdar ne voham za razmerami svoje gospode.

Roland (jo ostro gleda): Gospica Eyre, mislili ste, mislili! Vi malo govorite, zato pa veliko mislite. Mislili ste, da je Adela moj otrok.

Jovana (povesi oči): In ako sem to mislila, komu ste pa dolžni odgovarjati o tem, gospod?

Roland: Dolžan nijsem nikomur, razen vam, ki ste v ta pusti grad zaprti ž njo. Vi imate pravico vprašati: „Čegavega otroka odgojam?“ To je popolnem opravičeno. — Adela je sirota in vzrok imam misliti, da je sad zločinske zaveze. Zaradi nekega umrlega imam svete dolžnosti proti njej, šel sem torej v Pariz po-njo ter skrbim za njeno odgojo, kakor mislim, da je prav — a oče jej nijsem.

Jovana (nehote vzdihne): Toliko plemeniteje od vas, kar storite za njo.

Roland (malomarno): Ba, o tem se nikdo ne meni. Veste torej, gospica Eyre, da je bržkone nezakonsk otrok. Poštenej devojci, kakor ste vi, sem mislil, da moram to uže zaradi tega odkritosrčno izjaviti, ker imam v kratkem tukaj videti imenitne goste, kateri se bodo seznanili z vami. Vi znate odgajati, vi ste se veliko učili; enkrat boste sprejemali lahko lepše ponudbe pri legitimnih hčerah večje rodbine, in potlej ima biti vaša sreča popolna.

Jovana (oči se jej iskrijo): Ali res mislite, gospod, da bi me taka nadeja lahko zapeljala, zapustiti to nesrečno dete, katero tako ljubim? Ali se dobi lepši posel, nego je ta, da sem mati uboge sirote? O milord, jaz sem sirota, jaz poznam to največjo kletev, ki more zadeti glavo

nedolžnega otroka, da je brez očeta in brez matere! (Ginena.) Zahvaljujem se vam za to plemenito odkritosrčnost! Jaz bodem Adelo zdaj še bolj ljubila, naredila je bom dobro, kajti le pomanjkanje ljubezni dela srce otročje hudobno; trojno jo bodem ljubila, ker je razen mene nihče ne ljubi, in nikdar je ne bodem zapustila — (naenkrat obmolkne, dvomeča ga gleda) ako me sami ne pošljete iz hiše, gospod!

Roland (jo je osupnen gledal, sè spoštovanjem in ljubeznjivostjo): Vi ste vrta devotka, gospica Eyre! — Opominjal vas bodem na obljubo. Prej ne pojdete od nas, da bom jaz hotel. (Moli jej roko.) Mi daste roko?

Jovana (veselo smehljaje se vdari): Kako rada, gospod!

Roland (jo iznenaden gleda): Ej, glejte, glejte, smehljate se tudi — jaz še vedel nijsem, da se znate!

Jovana: Gospod!

Roland: Ali veste, da vas to osvetluje, kakor solčni žarek? — Vi se morate večkrat tako ljubeznjivo smejati, gospica Eyre! (Za sceno se sliši pokanje z bičem in ropotanje voz. Temni se.)

Roland (poskoči): Tristo vragov, so uže tukaj! Noč je uže skoraj postala, pa se še preoblekel nijsem. (Nevoljen.) Preveč sva govorila.

(Osorno.) Vi boste sprejeli goste, gospica Eyre, ter se tukaj-le malo bavili ž njimi, da se jaz vrnem. (Odhajajoč obstoji, prijaznejši): To se pravi, prosim vas, da storite, kar vam je tako neljubo, da kramljate z gosti, hočete?

Jovana: Rada, gospod!

Roland (gredoč): A potlej — ljudje samo na zunanost gledajo (premaguje se na pol proseč): potlej pozneje pa tudi oblecite rudečo obleko — ne?

Jovana (ne kljubovaje, a odločno): Ne, gospod, tako-le mora biti dobro.

Roland (odhajaje, jezen): Pa pustite, jaz vas ne morem po sili lepe narediti! (Odide hitro v stranske dveri na desnej.)

Jovana (sama, premišljaje zre za njim): Čudni, poštene, vrli mož — (Zamišljena stoji s povešeno glavo.)

Peti prizor.

Prejšnja, Sam, Judita, Georgina, gospa Reed, Franc.

Sam (odpre srednje dveri in stopi z dvema svečnikoma noter, katera postavi na mizo v osredji. Oder se takoj razsvetli).

Judita (stopa naprej): Izvolite, tukaj-le vstopiti. Vaše sobe še niso zadosti gorke.

Gospa Reed (peljana od Franca, vstopi. Popotno obleko ima iz sivega damasta, čez njo črn kožu-hast plašček, majhen siv klobuk s črno čipkasto zaveso. Lasje so jej osiveli, obraz ima bled in ozek, lice temnejše in osornejše, kakor v predigri; drži se pokonci, hodi na trdo. Ko Georgina govori, gre ona v ospredje ter sede na zofo na levi): Hvala, gospod!

Jovana (je stala v ospredji, obrnena proti vstopajočim; ko zagleda gospo Reed, se zgane, kakor da je treščilo vanjo; čem bolj se ta bliža ospredji, tem bolj se Jovana korak za korakom pomika nazaj; udje se jej treso, krčevito pritisne roko na prsi ter jo debelo, divje gleda, kakor da je gospa Reed kaka prikazen. Ko se ta vsede, pravi Jovana za-se): Gospa Reed! (Oči se jej naglo vzbujenega sovraštva leskečejo, a počasi se ojači, stopi, ne da bi jo kdo opazil, za mizo in od tod v ozadje.)

Georgina (v elegantnej popotnej obleki iz temnega žameta, žametast klobuk s peresi, dragoceno boč, mično okoli vratu in pleč ovito; visoka, krasna postava, drži se ponosno skoraj ošabno, obnaša se odločno, a gracijozno, kaže se, da je navajena občevati se salonskim svetom. Z iskrenimi očmi gleda okolo sebe): To je zelo vljudno od vas, gospa (Juditi), da ste prevzeli dolžnosti lorda Rochestra in da sprejemate njegove goste. Gospod ima gotovo posla?

Jovana (v ozadji, za se): To je Georgina! Torej ona — ona je!

Judita (ki se je uže vstopaje osupnena ozirala za Rolandom): Lord pač gospode nij tako brzo

pričakoval; sicer bode pa takoj — (pomigne Samu, ta urno na desno odide).

Franc (posmehovalno): Bržkone se izredno veliko za toaleta briga danes, da ga tako dolgo nij.

Georgina (zasramovalno pogleda Franca): Pač bi se vprvič v svojem življenji Rochester podvrgel modi! Njegove volje toaleta ne bo nikdar nadvladala!

Franc (grenko): Zdi se mi, da moja lepa strijčina značaje svojih čestilcev skrbno študira!

Georgina (ostro): Ne vseh, bi se pač trud ne izplačal. Samo tega edinega — kajti probleme reševati je ponosno veselje.

Franc (se žaljen obrne k gospè Reedovi).

Jovana (za-se): Ha, izpoznala ga je!

Georgina (pade na levej v fauteuil, ošabno): Gospa Harleigh, bodite tako dobri, pa skrbite, da moremo iti kmalu v svoje sobe. Jako utrujeni smo.

Judita: Takoj se ima zgoditi, in nadejam se, da ne bodete ničesa pogrešali. (Urno skozi sredo otide.)

Šesti prizor.

Georgina, gospa Reed, Franc, Jovana.

Gospa Reed (ki je gledala od početka brez udeležanja pred se, postaja počasi nemirna, kakor bi čutila mučen utis; med dvogovorom odpne klobuk, ga končno čisto sname ter ga poleg sebe položi; nosi črno čipkasto čepico. Vedno bolj nemirna je, končno položi roko na prsi, kakor bi jej sapa zastajala, pusti, da plašček za njo doli pade ter potegne roko čez čelo): Vroče in zatuhlo je tukaj!

Georgina (vrže boo proč): To je pa res! Zakaj nas pa zavijaš v žamet in kožuhovino, vsaj pomladanski zrak vso to zimsko zavarovanje smešno dela!

Gospa Reed (bolj tiho): A mene vedno mrazi.

Georgina (kratko): Temu je kriva tvoja mrzla kri! (Urno odvzame klobuk ter ga vrže na mizo zraven sebe, like jej dolge in obilne padejo čez obraz, ona pa jih nevoljna vrže nazaj.) Zares je vroče, da nij prestajati!

Franc (na pol glasno; nagne se k njej): Vest, Georgina, vam podi krv v glavo, vest!

Georgina (zaničevalno smijaje se): Vest? — Ha, ha, ha!

Franc: Težko se smejete, težko! Bili ste mi dobri, dajali ste mi upanje, dokler se ta Krez nij vrnil, da bi vas izpremenil. Vsaj ga ne ljubite!

Georgina: Človek se včasih sam o sebi
zmoti.

Franc (grenko): Akopram nemam Thorn-
field - Halla, imam ipak zadosta za naju oba — in
čisto ime! Znate-li, česa tega Rochestra dolžé?

Georgina: Ne, tudi nočem vedeti, kaj
vsakdanjest nenavadnemu pritika.

Franc (besen, za-se): Jaz pa hočem gotovost
— ali pa živjenja ne!

Gospa Reed (vedno nemirnejša): Moj bog,
kako mi je!

Georgina (jo osupnena gleda, vstane, precej
hladno): Mama, kaj ti pa je?

Gospa Reed: Ne vem; odkar sem stopila
v to sobo, polotila se me je ona bojazen, ki mi
naznanja vsako nesrečo mojega živjenja.

Georgina (zaničljivo): Bog obvaruj!

Gospa Reed (vstane): To ti povem, Geor-
gina, v tem le zraku je nekaj groznega, nekaj
sovražnega! Vrnivi se, tukaj preži nesreča!

Georgina (se posmehuje): Mama, da ste
tako praznoverni!

Gospa Reed (z roko na čelu): Nič prazno-
verna — meni je slabo!

Georgina (Francu): Prosim, pokličite Bessie,
naj prinese flakon za mamá.

Franc (se obrne proti srednjim vratom in zagleda Jovano): Ali bi hoteli tako prijazni biti, gospica —

Jovana (ki je, sama seboj boreč se, stala še vedno v ozadji, pride zdaj bližje; govori pohlevno, a odločno): Ali vam jaz lahko poslužim, gospa? Lord Rochester mi je ukazal, naj vas sprejemem.

Georgina (ošabno): Res? To je zelo lepo od lorda! (Meri jo z zaničljivim pogledom.) Kdo pa ste vi, da vas je lord take česti vredno izpoznal!

Jovana (kakor zgoraj): Odgojiteljica v nje-govej hiši.

Georgina (zaničljivim osupnenjem): Odgoji-teljica?

Gospa Reed (ki se je pri prvih Jovaninih besedah stresnila, tanko posluša, pa nema poguma, da bi se ozrla za njo; a naenkrat se, premagovaje se, zasuče ter zatuhlo zakriči): Ah, saj sem vedela!

Franc (jo začuden gleda).

Georgina (začudena): Kaj vendar?

Gospa Reed (mej zobmi zatuhlo): Da je sovraštvo v mojej bližini!

Georgina (potihoma): Ojači se vendar, jaz te ne umejem!

Gospa Reed (s krčevitim kretanjem zgrabi njeno roko, potegne jo ná-se sè strastnim pogledom): Kaj si slepa? Kaj ne vidiš Jovane Eyrove?

Georgina (osupne, se urno ozre, sebi): Res je!

Gospa Reed (potihem): Zdaj se bode maščevala nad nami!

Georgina (ozre se na Jovano): Ne bode se, — boga mi, da ne!

Franc (ki osupnen grupo opazuje, Jovani): Ali poznate morebiti te dame, gospica?

Jovana (ki je stala popolnem mirno, opazuje gospo Reed s hladnim pogledom, njijne oči se srečajo): Ne, gospod, vprvič je vidim.

Gospa Reed (se strese).

Georgina (tiho): Prav imate, to je Jovana Eyrova!

Franc (za-se): Čudno! kako sti zbegani!

Sedmi prizor.

Prejšnji, Roland.

Roland (v salonskej opravi, skrbno sfriziran brado čedno urejeno, čelo mu leskeče veselja, čisto drug, nego prej, vse pozdravlja): Ah, krasna Amazona, dragi gostje, bodite mi pristrčno dobro došli! (Vsi se priklonejo.) Na vašem čelu je oblak, gospa Georgina; nočem se bati, da meni preti. (Prime jo za roko.)

Georgina (izpuli mu roko): Gotovo ne, lord Rochester — (ironično smehlja se) bojim se le za slavo vaše po vsem svetu znane Dijane, ako se v pokrajini sezna, da ste šli ravno takrat s Clarens-Housa, kakor mi, a da je bilo našim ubogim liscem namenjeno premoči najhitrejšega konja cele Angleške.

Roland: Temu je pač Dijana manj kriva, nego li njen gospod —

Georgina (urno in temno): Kako? — Vi izpoznavate, lord Rochester —

Roland (se vedno samo z Georgino bavi): Izpoznavam — da sem med potom potopil se v čudne, nove sanje in sem tako plemenito žival silil, da je šla v koraku. Zato se je pa zaradi zimične nepotrpežljivosti tudi tako penila, da me skoraj niso poznali, ko sem prišel sem.

Jovana (za-se): Ej, ej!

Georgina (žarek nadejane zmage jej razsvetli obraz): To se skoraj sliši tako, kakor bi se hoteli oproščavati in kakor bi se vam moralo odpustiti! (Poda mu roko.) To tudi hočem!

Roland (jej poljubi roko): Vi ste prelepi, ako se ne srdite, zato ne morete na čelu dolgo trpeti oblaka. (Kakor bi se na Jovano spomnil.) — Nadejam se, da ste bili tukaj vendar tako sprejeti, da gospodarja niste pogrešali?

Georgina (zaničljivo migne z rameni): Kdo bi vašo navzočnost mogel nadomestiti? Ona-le mlada osoba morebiti? Mi je niti ne poznamo.

Roland (vbode s pogledom Jovano): Ali se vam nij predstavila?

Jovana: Nijsem imela prilike, gospod!

Roland (predstavlja jo na lahko): Gospica Jovana Eyrova, Adelina odgojiteljica.

Georgina (ostro): Adelina? Ah, to je ona mala Francozinja, ki ste jo pred tremi leti iz Pariza pripeljali soboj! Torej je ta mala pariška igrača še tukaj?

Roland: Dakako.

Georgina (se sili smejati): V istini se mora pri vsakej stvari pitati: Je-li to ali ono še v Thornfield-Hallu? kajti ta grad je pod sedmerim pečatom, kadar vas nij tukaj, kakor da bi bil zaklet; zdi se mi, da mora zrak opravičiti se, predno sme pihati skozi ključavnice. — A mislila sem, da je gospica Warnerjeva odgojiteljica vašej malej varovanki?

Roland: Pet mesecev je uže gospica Eyrova.

Gospa Reed (mrzlo, popolnem pri zavestji): Res? V čem pa podučuje otroka?

Roland (se začudi): No, v jezicih, v godbi, sploh v vsem, kar se more zahtevati od odgojiteljice.

Gospica Eyrova slika celo, in sicer nekoliko boljše, kakor diletanti običajno slikajo.

Georgina (pikirano): Zares — tako spričevalo od vas me mora jako osupniti, ker toliko terjate. Gospica (pomišlja) — čudno ime, katerega si ne bom tako lahko zapametila — kje ste se pa učili vse te umetelnosti?

Jovana (suho): V lowoodskem zavodu, gospa!

Georgina (povesi oči).

Gospa Reed (kakor zgoraj): Tega nijsem znala, da se v tej sirotišnici takove posvetne umetelnosti uče; vedno sem slišala, da pobožni doktor Blackhorst gojence podučuje v krščanskem nauku, v ponižnosti in delu.

Jovana (kakor zgoraj): Tako je tudi, gospa — (Rolandu): Oprostite gospod, jaz nimam česti, da bi znala ime te dame —

Roland (se ugrizne v usta): Ah, pozabil sem — gospa Reed.

Jovana: Prepričani smete biti, gospa Reed, da sem se v lowoodskem zavodu vsega učila, kar je doktor Blackhorst ikdaj učil, in vedno bom hvaležna onim, ki so mi naklonili ta poduk.

Roland (smijaje se): Gospica Eyrova, vi ste jako skromni. Jaz ne poznam vaših razmer, ne znam dakle, zakaj se je zgodilo — to pa je

gotovo: ljubil vas tisti nij, ki vas je poslal na to galero.

Jovana: To je res, a storil mi je dobro — blagoslovljena mu bodi roka!

Gospa Reed (za-se): Ha, prokleta, prokleta!

Georgina (da bi govorico drugače zasuknila): A da zna tako dobro slikati, temu se čudim! (Smehljaje se mu žuga.) Ako le lord Rochester tukaj nij pristransk —

Roland (suho): Za gospico Eyre? Ne znam, zakaj! sodite sami! (Gre urno v svojo sobo.)

Jovana (za njim bojazljivo): O gospod! prosim —

Roland (jo meri sè strogim pogledom): Ne bodite tako afektirani, gospica Eyrova! (Otide.)

Jovana (stopi v ozadje tiho s povešenimi očmi).

Osmi prizor.

Franc, Georgina, gospa Reed, Jovana, pozneje Roland.

Georgina (tiho gospè Reedovi): Ali se ti ne zdi čudno, da se lord tako trudi, da bi nas prepričal o nadarjenostih te osebe?

Gospa Reed (vedno srpo pred se gledaje): O njenih nadarjenostih nijsem nikdar dvojila.

Georgina (tiho): Mamá, ti se izdaješ!

Gospa Reed (kakor v sanjah tiho): Varuj se, — ta zmaj ne preži zastonj na najinem polu.

Franc (ki je Jovano vedno paznejše opazoval): Kaj li imajo? Kaj je z deklico! Takaj-le nij vse prav.

Roland (vračaje se, drži mapo iz prvega dejanja v roci, stopi k mizi na desnej, odpre mapo pa govori): No, gospa Georgina — pogledite vendar — ali nij to jako veliko za učenko iz Lowooda!

Jovana (se naravno gane, proseč): Gospod!

Roland (jo debelo in temno pogleda): Kaj je?

Jovana (povesi oči in se ne gane).

Georgina: Dovolite mi, da si jutri ogledam ta mojstrska dela, lord Rochester! Materi je slabo in tudi jaz želim počitka!

Roland (zalopne mapo ter se urno k njej obrne): Kako? Vi načete iti z menoj v veliko sobo, kjer je vse pripravljeno —

Gospa Reed: Prepozno za danes — hvala, milord! Jaz sem stara, vozili smo se dolgo, treba mi je spanja; tudi je v tem gradu atmosfera, katere se moram stoprav navaditi! Idi, Georgina!

Franc (podaje gospè Reedovi roko): Ako dovolite, gospa Reed, vas podpiram.

Gospa Reed (se oklene roke njegove): Hvala, hvala, gospod! (Za-se.) Ona ali pa jaz, ena se mora umakniti! (Otide počasi ž njim.)

Roland (Georgini): Torej me popolnem zametavate za ta večer, gospa Clarens? Vi ste še hudi na-me!

Georgina (smehljaje se koketno): Za danes mi treba samo vaše roke še, da me vodi po tem začaranem gradu, jutri pa, ko bomo marsikaj v spanji pozabili — bodem videla, da-li se morem še srditi na vas, ali ne. (Položi njeno roko v njegovo.)

Roland (si pritisne njeno roko na prsi): Saj se mi uže zdaj ne, to vam berem v očeh, Georgina! (Gredoč.) Gospica Eyrova, vi greste tudi lahko spat, — za danes vas odpuščam iz službe. (Oba odideta skozi sredo.)

Deveti prizor.

Jovana (sama, početkom je osupneno, potem z vidnim nemirom opazovala Rolandovo obnašanje. Sope urno, oči se jej iskrijo, dolgo gleda molče za njim): Samo za danes? — Kdo ve, morebiti — za vselej! Je-li to lord Rochester? — Oni gospod, pri katerem se mora na vsako besedico po več dni

čakati? Ta temni duh, katerega misli so skrite, kakor da so v sredini zemlje zakopane? (Stresa glavo.) On to nij: ali pa — (zgane se) ljubi! Ha, in Georgina ga je izpremenila! Na kakošnega gada sem pa stopila, da se mi te pošasti iz mladosti zopet pačijo pred očmi, in da se vse, kar je bilo hudobnega, sovražnega v meni, kakor bi trenil, zopet v meni vzbuja! (Nehote se ozre na mapo.) Ah — moje podobe! Zdaj bi lahko — (stopi k mizi in hoče poseči po njih, a naenkrat ostrmi, posluša ter povesi roke). On uže nazaj? Kmalu se je poslovila od njega, kakor se mi zdi —

Deseti prizor.

Prejšnja, Roland, Sam.

Roland (vstopaje, Samu ostro): Skrbite, Sam, da bo mir v gradu! Damam ga je treba. Gracijó sem videl v koridoru —

Sam (v zadregi): Ne vem, gospod!

Roland (hud): Videl sem jo, akoprám se je urno zmuznila mimo mene — kaj dela o tem času v prvem nadstropji!

Sam: Bržkone so jo tujci prepodili.

Roland: Zvedavost, hočete reči; naj bo tam, kjer ima biti! (Strašno.) Gorje ji, ako bode svoj posel slabo izpolnjevala! Povedite jej to, pa jo zapodite! Idite!

Sam (otide skozi sredo).

Roland (ko se obrne proti desnej k svojim vratom, zagleda Jovano, razburjen): Ha! kdo je tukaj? (S prekrižanima rokama jo opazuje.) Zapovedal sem vam, gospica, da idite spat; zakaj me niste slušali?

Jovana (s povešenimi očmi): Nijsem bila zaspana, gospod!

Roland: Zaspani niste bili? Hm, zdi se mi, da ste zato ostali tukaj, da bi mene opazovali!

Jovana (hoče živahno odgovoriti, a se premisli in deje mirno): Zapoveste še kaj, milord?

Roland (nevoljen): Ne!

Jovana (se nemo prikloni in gre).

Roland (za njo): Ej čujte! kako vam dopada gospa Clarens?

Jovana (postoji, ne zakriva začudenja): Tega še ne vem.

Roland: Ne? Mislil sem, da ste jo dosta dolgo gledali.

Sam (zopet vstopi ter v ozadji ostane, osupnen poslušaj).

Jovana: Videla sem jo, da; toda, ako imam povedati, kako mi kaka dama dopada, moram

vedeti, kaj je, ne kakošna je. Lehko noč, gospod! (Urno otide skozi sredo.)

Roland (v ospredji za-se): Vedno ima zadnjo besedo, niti za las ne odjenja od svoje proklete ponižnosti. (Cepta.) Tako neznosne osebe nijsem še videl! Kdo vé pač, kaj ta škrat misli? Kateri ključ otvori to trdo srce? Niti razžaljenje jej ne more ust odpreti. (Oberne se, da bi šel. Zagleda Sama): Sam! — Kaj pa hočete še tu?

Sam (stoječ v ozadji, kljubovalno): Čakam, da bi šli gospod spat, da bi sveče pogasil. Noč je viharna, človek ne more dosti varovati, gospod!

Roland (zasope): Viharna noč? Da, veter veje od vseh strani. Ta godba da dobro spati. (Odhajaje): Ali ste Gracijo našli?

Sam: Ne, milord, gotovo je uže prej šla gori.

Roland (mej vrati): Kaj pa gospoda?

Sam: Vsi so šli spat.

Roland: Dobro, mi bomo tudi spali — (odhajaje za-se) če bomo mogli! (Otide skozi desne stranske dveri.)

Sam (gre k lučim ter je zapored gasi): Kaj je doživel še kdo kaj takega? Ko bi sam ne videl, nikomur bi ne verjel. Ošabni gospod se s tem prevzetnim sirotišniškim semenom kar razgovarja. Ugovarja mu, še ne, da bi se namrdnila, če pa

zareži nad njo, da bi nas enemu kar kosti zarožljale, gre ona hladnokrvno po svojih potih ter ga pusti, kakor uprav zdaj. (Ostane v sredi odra, sklene roke.) Mi, ki vsi poznamo njegovo skrivnost, naj bi zakrivili kaj takega! Vse nas pomeče znak skozi okno! Ta osoba mora znati čarati, to bom vedno trdil. Dobrega konca pa vse to ne bode imelo, (vesel) to mi je še edina tolažba! (Pogasil je vse luči, samo zadnje ne, katero sname raz svečnik.) Uj, kako veter bobni v kaminu. Gracija bode pač slabo noč imela. (Gredoč postoji.) Pravi zdo-lej, da se hoče z veliko gospo poročiti. Če bi le to res bilo, ta bi s tisto gospico Eyrovo kmalu zaorala! (Žalosten.) A čini se mi, da se ne bode ženil. Škoda! strašna škoda! (Otide skozi stranska vrata na levej. Temna noč je po odru, kateri je nekaj sekund prazen. Čuje se vetrovo bučanje, a ne preveč.)

Enajsti prizor.

Opomba za režijo: ko Jovana nastopi, rivalta ne pride gori, tako da je takoj noč, ko jej sveča ugasne).

Jovana (pogleda previdno skozi srednja vrata noter in potem popolnem vstopi): Vse je prazno! Taka mrtvaška tihota je v gradu, kakor bi sama

bila! (Nosi majhen ročni svečnik, na katerem gori pol sveče. Roko drži pred svečo.) Hvala bogu, nihče me nij videl! (Gre k malej mizici ter postavi luč na njo.) Zdi se mi, da sem se nekoliko bala, ko sem šla doli; kajti dozdevalo se mi je, da se je plazilo nekaj črnega okolo njegovih vrat po koridoru. Lastna senca me je strašila bržkone. — Kako sem otročja! (Iščé gleda okolo sebe.) Nij mi moč spati, dokler podob ne rešim. (Mapo vidi ležati in teče k mizi.) Ha, tukaj-le je, k sreči jo je pozabil! Moj največji zaklad! Pa to edino mojo duševno last, to stvarjenje moje hudo se boreče duše hoče njej izročiti? Njene oči, meči, ki so mi morili mladost, naj bi se vpirale ná-nje, njena ustna naj bi zasmehovala cvetje mojih lepih sanj? Sama jo vzamem, ker mi je on ne dá nazaj! Dovoljeno mi je, da ukradem noči oni trenotek, ki se mi po dnevi ne ponuja — (prime mapo ter jo trdo stisne k sebi) — morebiti se ne vrne več.. (Vihar buči, ona vzame luč raz mizo, se hitro okrene, zaradi tega jej luč ugasne — ona izpusti prestrašena svečnik, da pade na tla.) Moj bog, kaj je to? Luč mi je ugasnila! Strašna noč! Kako grozovito! — Kako pošastno! — Huj — res je nekaj švignilo mimo vrat! (Vzburjena.) Ali sem pri zavesti? Kaj ne tiplje nekdo previdno ob steni? Nič več! — Vse je tiho! Bržkone je bil vihar, ki je uže prej začel bučati, ko sem šla doli. Da, da, tako je!

«Stresne se.) Kako sem neumna! Veter potegne skozi kamin, da mi ugasne luč, pa me je groza, da mi lasje vstajajo — v Lowoodu pa me je tolikrat bučanje viharjevo zazibalo v spanje. Fej, sram te bodi, Jovana! Ko bi Adela bila tako otročja, kako bi jo karala, meni samej se pa kar led dela po žilah. — (Tava v temi proti ozadju.) Neumnost! Zdaj moram pa v temi iskati po samotnih hodnikih pota v drugo nadstropje! (Ko se obrne proti srednjim vratom, čuje se naenkrat hripavo, pošastno žensko smijanje, ki dvakrat preneha ter se čim dalje bolj oddaljuje. Jovana postoji, kakor steber, mapa jej pade iz rok.) Bog mi bodi milostljiv, zopet tisto pošastno smijanje! Gracija Poole! Strašna ženska! Kako da tako brez skrbi uganjaš tukaj svoje demonične burke! Kaj nikdo drugi ne čuje tega smijanja, ki prihaja menda iz pekla, (Poslušaj.) Vse je zopet tiho! Ničesa ne čujem več, nego kako mi srce bije! Ne upam si ostati tukaj, ako pa pomislim, da bi šla ven, zledeni se mi krv! (Stresc se.) Hu! Uprav taka groza me je enkrat mučila v strijčevej mrtvaški sobi! — Pomozi mi od tod, ljubi bog! (Zakrije obraz ter nekaj časa kar otrpnena stoji, naenkrat vzdigne glavo.) Kaj pa je to? Kak smraden dim me hoče zadušiti? To je dim! (Zakriči.) To je ogenj! (Obrne se v ozadje.) Ha — tam-le skozi vrata se bliši! (Gre proti vratom na desnej v srednjem zastoru, odpre

oba tečaja — vidi se v sobo, katero razsvitljuje rudeča luč, dim se vali proti odru.) Vrata njegovega kabineta so odprta; tam gori! Strašno! (Plane v sobo in zginе na desno noter, vrata ostanejo odprta, prenehovaje kliče): Gospod! — gospod! — lord Rochester! — Vzbudite se, sicer ste izgubljeni! — Slišite! ogenj! ogenj!

Rochester (jeclja za sceno): Ka — kaj je — kaj je! Pusti — pustite me!

Jovana: Moj bog, vzbudite se vendar, vstanite! vstanite! (Oder ostane prazen, rudečica zginе mej dvogovorom polagoma in popolnem ugasne, tako da je čisto tema, ko vhajajoča vstopita.)

Dvanajsti prizor.

Roland, Jovana.

Roland (zavit v dragoceno spalno suknjo iz indijske svile, lasje mu ravno ko zmočeni vise po obrazu in plečih, bled, omoten, eno roko ima okleneno okolo Jovaninega tilnika, glava mu leži na njenej glavi, prihaja počasi, opotekaje se).

Jovana (eno roko ima, podpira ga, okleneno okolo njegovega telesa, v drugej ima luč v srebernem svečniku vtakneno, blede, a stopa trdo in energično): Sem-le gospod, tukaj je zrak čisteji, vi ste na

pol zadušeni. (Pelje ga med tem k fauteuilu): Počivajte, okrepčajte se, jaz grem ljudij klicat. (On se vsede, ona hoče iti.)

Roland (težko sope, zatuhlo): Ne, ne, tiho, ni besedice ne — ne ganite se! (Prime jo krčevito za roke): Ali mi hočete goste vzbuditi? Ali naj cela pokrajina o meni govori?

Jovana (postavi svečnik na marmorjevo mizo): Gospod, kaj pa ogenj —

Roland (se trese, kakor bi se hotel ojačiti): Pa, ogenj! Saj ste takoj ugasnili oni ogenj na posteljni gardini, ko ste jo doli potegnili, na mene pa umivalni vrč prevrnili.

Jovana: Morala sem gospod, sicer bi bili živi zgoreli, tako trdo ste spali.

Roland (popolnem pri sebi): Omotil me je bil dim. (Se pomišlja): Padel sem oblečen na postelj in sem čital. Spanje pa me je premagalo, pozabil sem luč ugasniti, in tako je nastal —

Jovana (krepko): Ta-le sveča je nedolžna (pokaže jo), gorela vam je nedolžno pri glavi, gardina pri znožji pa je bila vsa v plamenu in vrata kabinetna, ki drže na koridor, so bila odprta.

Roland (vjet): Odprta? Dakle sem jih pozabil zapreti —

Jovana: In neka zločesta roka vas je hotela pogubiti, gospod, ukorišče vaje si ta slučaj!

Roland (zatuhlo glavo povesi): Da, da, tako je brz ko ne! A — kdo bi — (jo opazuje): kdo, mislite, bi si drznil ta zločin —

Jovana (kakor zgoraj): Gracija Poole, gospod!

Roland (olajšan, globoko vzdihne): Da, da, Gracija Poole!

Jovana (z gnjevom): Ta ženska, ki se tako grdo smeje, kakor hudoba.

Roland (šali se, da bi osupnenost skril): Mogoče, zato ste pa vi angelj, Jovana, kajti ko bi vas ne bilo, bi bil gotovo zgorel! No, bodite pametni, pa molčite — ako morete, o tem slučaju, niti z eno sapico me ne izdajte gostom!

Jovana (ga začudena gleda): Molčala bodem, gospod, ako vi zapoveste.

Roland (zapovedujoč): Da, zapovedam vam, gospica! — (Milejše): Ali mi obljubite tudi, da se za stvar ne boste dalje brigali, ako vam zvedavost to pripušča?

Jovana (ga debelo gleda): Jaz nijsem rado-vedna, jaz nočem preiskovati — a — (z očmi gamera): boste li to žensko kaznili?

Roland (kratko): To je moja stvar! —

Jovana (suho, vzame luč s tal ter jo prižge na gorečej): Dobro, gospod! (Hoče iti.)

Roland: Še nekaj! Kaj ste pa prav za prav iskali ob tej uri tukaj?

Jovana (se takoj domisli, pobere mapo): Moje podobe, gospod!

Roland (zelo osupnen): Tako? — Hm! To-rej mi jih nočete pustiti?

Jovana (mirno): Vam da, a sicer nikomur.

Roland: Ej, gospa Georgina jih dakle ne sme videti?

Jovana (suho): Tako je, gospod! (Gre.)

Roland (za-se, skoraj vesel): To je čudno! (Premagovaje se): Vi hočete iti, ne da mi podaste roko! Ali sem vas nocoj tako zelo razžalil?

Jovana (stoji, se ne gane): Gospod!

Roland (skoraj prosi): Dajte mi vsaj roko, trdovratnica!

Jovana (stopi mirno k njemu ter mu poda roko): Tukaj gospod!

Roland (prime jo za roke naprvo z eno, potem z obema rokama, gorko): Tako: zahvaljujem se vam, Jovana!

Jovana (vzame mu počasi roko): Nemate uz-roka, gospod! Saj nijsem Turkinja, da bi človeka tam pustila, da bi zgorel, kjer ga vrč vode lahko reši. Kar pa se računa z Dijano od takrat tiče, nadejam se, da sva kvit, gospod?

Roland (zre jej goreče v oči): Uže davno — mislim — da ste morali to čutiti. (Prime jo urno za levo roko, jo krepko drži ter se je oklene okolo pleč.)

Jovana (se strese in se ne gane).

Roland: Deklica! ti imaš moški pogum, a ženski takt! Žile se mi napenjajo — a stavim, niti ena kapljica jej ne teče hitrejša po žilah, tako malo ji je do tega, da me je rešila!

Jovana (naglo povesi glavo, ter mu hoče roko izpuliti).

Roland (se zgane, a je ne izpusti): Kaj, — kaj — pri bogu — ne, v vsakem prstu na koncu tolče besna žila — luč se jej trese v roci — (vesel): Vaša krv je poštenejša, nego li obraz vaš, ona vas izdaje.

Jovana (razsrjena, izpuli mu sè silo roko): Lehko noč, gospod! (Plane skozi sredo ven.)

Roland (stegne roko za njo): Deklica, ti si nevaren škrateelj! Jovana Eyrova, dozdeva se mi, da bi ti bilo boljše, da sem jaz zgorel. (Otide v svojo sobo.)

Zastor pade.

Tretje dejanje.

(Velikanska dvorana, resna pa temna, a krasno meblirana. Na desno in levo v ospredji majhen divan, tik zraven majhne mize. Nekoliko dalje zadaj tudi divan in fauteuili, v neredu, kakor je običajno v angleški družbinski sobi. Steklene dveri pa dvoje oken v ozadju peljejo na teraso, ki je z aloami nasajena, od te pelje nekaj stopnjic doli na vrt. V bližini se vidi še malo zelenega, a v daljavi je prijazna pokrajina. Srednje dveri so zatvorjene. V ozadju na desnej kredenčna miza z zajutrekom in jedmi.)

Prvi prizor.

Roland, Georgina, gospa Reed, Franc, polkovnik Clawdon, Edvard Harder, lady Clawdon, Jovana, Adela, Sam.

(Dame v elegantnej dopoludanskej toaleti.)

Sluga pa Sam (hodita uprav s prezentirnimi krožki sem ter tja, odvzemata kavne tase ali pa servirata. Prazne tase prinaša Sam Jovani, katera nataka; ko se vdrugeč servira, ne jemlje nikdo izmed gostov več).

Georgina (pregleduje velik album, ki leži pred njo na mizi): Ta indijski album me očaruje, lord Rochester — podobe so pač vaše?

Adela (sedi v prazničnej obleki na stolčku njej pri nogah).

Roland (na sofini ogel, njej nasproti, naslonen): Po naravi, da.

Georgina: Ne morem pogoditi, kako ste se mogli privaditi v tej mrzlej Angležkej, preživevši toliko časa v onej čudežnej zoni, tam, kjer vse živi, diši in gori — se ve da pravijo, da v Indiji za vsakim cvetom kača preži.

Roland (smehlja se): Kaj menite, da na Angležkem nij takih stvari?

Georgina: Vsaj za cvetjem ne tiče. (Stopi k Edvardu, s katerim na tiho govori.)

Gospa Reed (ki dela tapiserijo in včasih prežaje pogleda na Rolanda pa Georgino): Tem večkrat pa za knjigami.

Roland: Kako to?

Gospa Reed (grenko): No, je neko pleme kač, ki se zmuzajo včasih v velike hiše, ki tam na tihem predejo zanjke in se težko prepodé, ako so si naredile gnjezdo.

Roland (kakor bi je ne umel): Ej, h kateremu plemenu pa spadajo te reptilije?

Gospa Reed: K plemenu odgojiteljic, ki so toliko nevarnejše, ker svoj strup skrivaj vli-vajo svojim gojencem v glavo in srce.

Jovana (nosi visoko obleko iz sive svile, pri-prosto a čedno narejeno, lase prosto, brez čepice. Ne da bi se genila, ostro pogleda gospo Reed).

Roland (se ugrizno v usta): Hm! to ža-lostno stvar ste pač na samej sebi skusili?

Gospa Reed (ga otrpneno pogleda): Kako mislite to, lord Rochester?

Roland: No, jaz mislim, da vas le lastna skušnja mora opravičiti, da tako ostro sodite.

Gospa Clawdon: Gospa Reed ima prav! Človek ne more biti dosti prevideni kadar odgo-jiteljice izbira.

Adela (ki je sedela gracijozno pa jako modro ter Georgino vedno z začudenjem opazovala, je govor vedno pazno poslušala): Kaj ne, Roland, jaz imam dobro, ljubeznjivo guvernanto?

Roland (suho): Da, imaš jo.

Adela (vskoči ter se oklene Georgine): Vi ste gotovo tudi tako dobro gospico Jovano imeli, ker ste tako lepi pa ljubeznjivi. Jaz bom tudi taka, kaj ne da?

Georgina (jo porine proč): Ej, dete, vso obleko mi stlačiš! Pojdi! — Povejte mi vendar, dragi lord, vedno sem mislila, da otrók nemate posebno radi.

Roland (stegne roko za Adelo, ki je vsa zmešana; ona stopi k njemu): Vsaj jih tudi nemam.

Georgina: Kako pa, da ste vzeli to pariško deklico k sebi? Kje ste jo pa pobrali?

Roland (Adeli nežno): Pojdi k gospici Eyrovi.

Adela (gre s povešeno glavo ter pade Jovani v naročje, bridko jokaje).

Roland: Jaz je nijsem pobral, jaz sem jo podedoval, kakor ta grad, svoje vrte, park — (ozre se na Jovano, ki se nežno bavi z otrokom) in sem zadovoljen z vsem!

Georgina (se vgrizne v usta; hoče govor zasukati): Vaš park, milord, je najčarovnejši, ki si ga človek more misliti — po leti je gotovo cel raj!

Roland (sarkastično): Pa še brez kač!

Georgina (zbadljivo): Tako menite? Kdo zna? Pa res, ta orjaška drevesa, krasni potok in stari grad sé stolpi, vse to je zares romantično! Teh šest dnij, kar smo tukaj, mi je izginilo, kakor sanje!

Roland (galantno): Da bi vam jih še mnogo tukaj tako izginilo.

Georgina (nežno): Ah to se pač lahko zgodi, kajti vi nas znate vselej s kako novo rečjo iznenaditi. Kaj pa za danes nameravate?

Roland: Ah, žalibog imam tako nujne poslove, da vas moram za nekaj popoldanskih ur

prositi osvobojenja. Lord Clawdon mi je obljubil, da popelje družino v staro opatijo. To je del mojega posestva, kateri je sezidal še Henrik osmi.

Georgina: Ah, to je krasno! (Nekoliko se kuja): Pa lord Clawdon nas bode spremljal?

Franc in Edvard (živahno): Mi vsi.

Lord Clawdon (ki pri nekej mizici z Francem šah igra, sarkastično, premikovaje šahovo figuro): Žalibog se mora milady z nami zadovoljiti.

Georgina (smijaje se): O, zanemarjala vas bodem in se bodem bolj s historičnimi spomini na Henrika osmega bavila, kajti znati morate, da imam veliko spoštovanje pred tem ženijalnim tiranom.

Franc (zasmehovalno; premakne figuro): Lady Clarens se ne more tolažiti, da je umrl; kajti nič jej ne upam, da bi ga ne bila vzela za soproga.

Jovana (vzdigne glavo, kakor da če iti).

Roland (jo ukazovalno pogleda, obrne se pa potem zopet k Georgini): Tega bi pa gospa Georgina gotovo ne bila storila!

Jovana (zopet sede; povesi glavo).

Georgina (živahno): Zakaj ne? Gotovo! Kajti akopram je bil Henrik osmi tiran, bil je ipak mož.

Gospa Reed (vedno opazuje Rolanda ter se za govorjenje malo briga): Bog te obvaruj takega!

Georgina: Zakaj, mama? Jaz sem uže taka; po mojem okusu je možki strašno majhenega pomena, ako nij nekoliko hudiča v njem.

Lord Clawdon in Edvard (se smejeta).

Franc (ostro pogleda Rolanda): O, to se uže najde.

Gospa Clawdon (resno): Ej, ej!

Roland (Georgini nalahko poljubi roko): Pravo!
(Ozre se na Jovano.)

Jovana (se ne gane, ga ne pogleda).

Georgina (vedno živahneje): Na moje pošteno ime! Jaz teh gizdalinov ne morem trpeti! le kako skrbe za svoje mlečnate obraze in bele roke, kakor da bi možkemu lepota kaj mari bila, kakor da bi ne imela samo ženska pravice do nje, kakor da bi lepota ne bila njena dota, njena naravna dedščina! (Ozre se na Jovano.) Grda ženska je madež na obrazu stvarjenja — možki pa je lep, ako ima le geslo: moč, duhovitost in čast!

Roland (se je zopet urno ozrl na Jovano, ki se za nikogar ne briga): To je velikansko mišljenje, gospa Georgina!

Georgina (vstane): Jaz sem lepa, to vem, in imam tudi pravico biti; ako se zdaj omožim, hočem imeti v svojem soprogu podporo, ne pa tekmeča — on svojega nagnenja ne sme deliti med menoj pa obrazom, ki ga vidi v zrcalu, zanj

mora biti samo ena lepota — moja! Kaj nemam prav, Rochester?

Roland (jo prime za roke): Prav imate! A samo taka ženska, kakor ste vi, sme tako misliti in terjati.

Franc (za-se): Boga-mi, ona zasluži kazen, ki je čaka!

Sam (ki je bil odšel, zopet pride ter potihem govori nekaj z Jovano).

Jovana (stopi bližje): Milord, vozovi čakajo.

Roland (hitro): Potem prosim dame, da si toalete pospešijo, kajti pot nij kratek; videti imate veliko, a jaz vas k obedu pričakujem uže nazaj.

Georgina: O, bomo kmalu gotovi. Idi, mama!

Gorpa Reed (vstane): Prosim, da me osvobodite, bojim se ostrega pomladanskega zraka.

Georgina: Ti si gotovo edina, ki se izključuje. Kdo ide? (Lady Clawdon, lord Clawdon, Franc, Edvard.) Mi vsi!

Georgina: Ah, saj sem znala! Le urno dakle! Poskusiti čemo, da-li se bomo mogli zabavati brez gospodarja.

Roland: To se vam bode prav lahko posrečilo!

Georgina (z važnim pogledom, tiše): Kdo zna! (Obrne se, da bi šla, pa zapazi, da se ji je odvezal jarmen pri čizmi.) O joj, jarmen se mi je odvezal.

Franc (ozre se na Rolanda): Kateri bode tako srečen, da se mu nakloni vitežka služba?

Georgina (ki je s pričakovalnim pogledom zrla na Rolanda; po prenehjeju, pikirano): Nikomur izmej vas, gospoda; vi niste vredni, da bi mi jarmen pri čizmi niti zavezali niti razvezali! (Vrže lase nazaj ter pomigne Adeli ošabno.) Pojdi sem, mala deklica, in stori svojo dolžnost!

Adela (pride bližje, jo gleda debelo): Kaj naj storim?

Georgina (nepotrpežljivo): No — zaveži mi jarmen pri čizmi, otrok!

Adela (strese z glavo): Nočem.

Roland (razburjen): Adela! — slušaj!

Adela (krepko): Ne — ona je samo lepa, dobra pa ne, nočem!

Roland (čisto okamenel ozre se na Jovano): Kaj pa je to?

Gospa Reed (mrzlo): Metoda, po katerej odgaja gospica Eyrova.

Georgina (s poglédom meri Jovano): Od katere se vsakako ponižnosti nij učila.

Roland (temno): Tako se mi čini.

Jovana (krepko pogleda gospo Reedovo, pohlevno): Adelo odgajam jaz stoprav pet mesecev in vedeli bode, gospa, da se zanemarjena odgoja popravi stoprav v več letih. (Georgini): Odpustite otroku in dovolite, da se jaz pokorim za njen pogrešek! (Počene urno ter zaveže jarmen.)

Sam (kaže hudobno veselje).

Roland (se krene, kakor da jo hoče zadržavati, prekriža mahoma roki, pritisne ju krepko na prsi, težko sope, oči ima povešene na tla kakor bi tega prizora ne mogel prenašati).

Georgina (je tako iznenadena, da vse pusti): O, jako dobrostni ste, gospica!

Jovana (vstane, prime Adelo za roke ter stopi ž njo malo nazaj): Pojdi v svojo sobo, Adela!

Adela (s povešeno glavo otide skozi vrata na desnej).

Georgina (tiho Rolandu): No, ostri gospodar, priznavati se vam mora, da ste si kačo dobro zdresirali! Bati bi se vas skoraj morala, ko bi vam bila manje dobra!

Roland (se težko bori sam soboj): Predobri ste —

Georgina (očitaje): Oh! Rochester!

Franc (je med tem žepni robec vzel raz sofo ter ga daje Georgini, tik nje stopivši): Vaš robec, lady Clarens. Dovolite, milady, da uže tukaj začnem svojo vitežko službo. (Podaje Georgini roko,

katera jo slednjič sprejme, ko je zastonj čakala, da bi Roland ugovarjal): Upam, da se ne boste zabavali sama s spomini na Henrika osmega, milady!

Roland (poda gospé Clawdonovi roko ter otide ž njo skozi stranske dveri na desni, drugi za njim).

Franc (tiho): Tudi ta le grad ima svojo zgodovino, ki vas bo jako zanimala, ako se seznanimate ž njo.

Georgina (ga osupnena gleda).

Franc (govori dalje, glasno): Vozovi čakajo, podvizajmo se! (Otidó.)

Georgina (ko se obrne, zaden: se z roko ob gospo Reed, ki ravno hoče iti): Ah! na vzvidenje, mama! (Gre s Francem naprej, Edvard za njo, lord Clawdon in gospa Reed sta zadnja, poda jej roko, ona se zahvali; on gre zá drugimi, ki otido vsi skozi desne stranske dveri.)

Gospa Reed (gre počasi za njimi, mimo Jovane, ne da bi jo pogledala, naenkrat postoji, boreča se sama soboj, obrne se proti njej in deje hladno): Jovana Eyrova, jaz imam govoriti z vami.

Jovana (se strese, ko je nagovorjena): Zmenoj?

Gospa Reed: Kadar bode v gradu vse mirno, pridete sem-le!

Jovana (jo debelo in mirno gleda): Kakor zapoveste, gospá.

Gospa Reed (otide počasi skozi stranska vrata na levej): Dobro!

J o v a n a (otrpnená gleda za njo): Ona hoče govoriti z menoj? Kaj pa hoče še od mene? Ah, ali ne trpim uže dosti! (Potegne roko čez čelo.) Nijena beseda. njen pogled mi ne pogodi demonične uganjke one strašne noči! Gracija Poole-ova tava nema in pošastno okoli — zakaj jej prizanaša? Ali se boji te črne prikazni? — katera temna skrivnost zaveša grad? ali pa morebiti — Rochestrove prsi? Oh! (Pritisne rok na prsi.) zdaj vem — Georgina mu vlada misli — trpel je moje ponižanje, niti genil se nij, da mi brani! Mir, mir, mučeno srce! ti nemaš niti pravice, da bi počilo!

Drugi prizor.

Jovana, Adela.

A d e l a (pomoli tam, kjer je odšla, glavo noter, bojazljivo gleda okolo sebe, tresoča se, teče potem k Jovani ter se je jokaje oklene): Ah, gospica Jovana, rešite me!

J o v a n a (osupnena nežno kara): Adela, kaj ti nijsem zapovedala, da idi v svojo sobo?

A d e l a: Ah, usmilit se! Sam me nij pustil, vzel me je soboj v spodnjo sobo in mi je

žugal, da me Roland zapre v iztočni stolp, ker sem mu ljubico razžalila!

J o v a n a (bolešno iznenadena, sè silo se premaguje): Sam je hudoben človek; le nič se ne boj, lord Rochester nij trinog — saj veš. Nikar se ne jokaj!

A d e l a (briše solze): Da, pa Francev sluga je ipak rekel, da Roland zapre vse ljudi v stolp, na katere je hud, tako, kakor svojo gospo!

J o v a n a (se strese): Kakor — koga?

A d e l a (tiho in skrivnostno): Svojo gospo, je rekel, pravi, da ves svet zna, da je v stolpu Rolandova gospa zaprta.

J o v a n a (krepko ukazujoč): Tega nikoli več ne govori, Adela, to je laž! (Vstraši se.) Čuj — to je on!

A d e l a (prosi): Roland? ah pojdite — jaz se ga tako bojim! (Odteče skozi sredo na vrt.)

J o v a n a (za njo): Poslušaj vendar!

Tretji prizor.

Roland, Jovana.

R o l a n d (jej zastopi pot): Vi ste še tukaj, gospica Eyrova! Ali se ne boste peljali z drugimi

Jovana (zopet popolnem mirna): Zaostala sem, da vas poprosim, da me odvežete te dolžnosti. Adela mora tukaj ostati, ker je kazen zaslužila; a ne prepuščam otroka rada samega sebi, ako je grešil.

Roland (jo pazno gleda): Pa mislite tudi, da nemam pravice upotrebljevati vas za svoje goste, češ, da ste uže dosta storili za nje?

Jovana: Prepričana sem, da me tam ne bode nihče pogrešal, za Adelo me je pa treba.

Roland (na pol očitaje): Za Adelo? Hm! za nikogar sicer?

Jovana (urno): O da, za gospo Harleighovo, katera ima zdaj toliko opraviti z gospodinstvom.

Roland: Za nikogar sicer?

Jovana (mirno): Za nikogar gospod!

Roland (se urno odvrne): Mi nemate — ničesa povedati?

Jovana: Ničesa, gospod!

Roland: Ničesa me vprašati, Jovana?

Jovana (kakor zgoraj): Nikdar vas ne bodem o čem izpraševala; kajti znam, da mi tako poveste, kar mi je treba vedeti in da vam nobeno vprašanje ne izmami — kar hočete zamolčati.

Roland: Tako? Vi ste bistrourni, Jovana! a vendar je neko vprašanje, ki vam od one noči plava v očeh in po ustnah — do katerega imate

pravico — (nepotrpežljiv): zakaj pa ne vprašate? Ali nij truda vredno ali niste rojeni kot ženska, da zvedavosti ne poznate, da nočete vedeti, zakaj so me hoteli sežgati — ali ste ono noč — pozabili?

Jovana: Ko bi rekla, da, bi vas nalagala, gospod, a jaz nikdar ne lažem.

Roland (temno): Torej nočete vprašati in mi nemate ničesa povedati — (jej krepko v oči zre) prav ničesa!

Jovana Ne! zdaj ne — morebiti pozneje.

Roland: Pozneje! Tako? ko bi vam pa zdaj — (obmolkne, gre dva koraka, potem na enkrat stopi pred njo: Kaj bi vi pač rekli, ko bi se kar naenkrat oženil?

Jovana (ne da bi se genila): Rekla bi, da prav činite, gospod!

Roland: Tako! Pa bi vam bilo to vse eno?

Jovana: Ne, gospod! Veselila bi se, ko bi bili srečni!

Roland (jo krepko, skoraj bolestno gleda): Zares? (Boreč se soboj): Gospica Eyrova, vi — (ojači se, suho): — idite —!

Jovana (mirno povesi glavo, otide skozi stranske dveri na desnej).

Roland (cepta besen z nogo): Kar gre! Niti ena besedica, niti en sam pogled ne izdaje njene srca!

Četrty prizor.

Roland, Judita (kjer je Jovana otšla.)

Roland: Ah, strijčina, ali so najemniki prišli?

Judita (jako razburjena, a premaguje se): Ne, gospod, a jaz sem prišla, da govorim dvoje resnih besed z vami!

Roland (se začudi): Oho, to so pa važne besede; a zdi se mi, da imam dosti resnejega dela, nego poslušati vašega čenčanja, strijčina!

Judita: Težko da! Vi veste, da-li sem se kedaj silila v vaše skrivnosti ali vam dajala svete, in lahko si mislite, da mora le kaj važnega biti, ako sem prisiljena, da storim oboje! — Poslušajte me torej pazno! — Nikdar nijsem črkice vprašala, ko ste po smrti svojega brata nastopili svojo dedščino, ko ste malo potem zaukazali, naj se svitle sobe v iztočnem stolpu pripravijo, ko ste malo potem v temni noči dali privedi sem zagrneno žensko, katere obličje še do danes nij nihče videl, ko ste njenej strežajki, onej Graciji Poole-ovi, zapovedali, naj jej vse po volji dela, naj dobro skrbi za potrebe te tujke — nikdar nijsem odprla ust. Zapovedali ste mi, naj ne izdam navzočnosti te dame in naj ne izprašujem o njenej

osodi — slušala sem ter molčala, in vaša skrivnost je bila moja skrivnost! Ali je bilo tako ali ne?

Roland (nevoljen): To vam je bila dolžnost!

Judita: In storila sem jo, ne da bi se bila srdila, da mi tako malo zaupate, meni, ki sem stara sorodnica vaše rodbine! — Kolikrat me je vzbudilo ono hudo smijanje, ki je odmevalo po orjaškem gradu, koliko sem trpela po dnevu, da sem odganjala zvedavost, — a nikdar me niste slišali, da bi bila tožila, lord Rochester! Zdaj pa kar naenkrat uničujete naš trud, izdajate skrivnost, katero sem jaz tako skrbno varovala — vi celo druhal nepotrebnih gostov privlakate v grad —

Roland: Moral sem enkrat sosedom odpreti svoja vrata, ako nijsem sam hotel gojiti govornice, ki se počasi, a žugaje plazi po celem grofiji.

Judita (odločno): Prišla sem dakle, da vam povem, da kmalu ne bode več počasi hodila, nego kakor požar, ako teh zvedavih gostov ne odstranite prej ko moči. — Sinoči je Gracija čula ropot v stolpu, in ko odpre vrata — čepi tuj sluga na pragu, ki je gotovo celo noč uže prežal. Ko jo zagleda, pobegne. To jutro pa je Helena čula v kuhinji, kaj si je šepetalo tuje služabništvo na ušesa, in sicer take reči, ki bi jih jaz ne ponavljala rada. To ste morali vedeti,

lord Rochester! Ne smete me dolžiti, da izdajem vaše skrivnosti, ko vi sami —

Roland (jo moti): Ne smete se bati takega dolženja od mene, kajti nikdar se ne izdaje, kar se ne vé, Judita!

Judita (se razsrjena in žaljena odvrne).

Roland (dobrosrčno): Bodite zadovoljni, strijčina; saj znam, da ste vrli, in da je moje gospodinjstvo v dobrih rokah; hvaležen sem vam, to znate.

Judita (razburjena): To nij res, lord Rochester! Vi mislite, da je z denarjem vse opravljeno, a kaj mi ta pomaga? Srca je bilo treba mojej neveselej starosti, veselega, svitlega očesa, ki bi kakor solnce razsvitljevalo temo te hiše — našla sem je in zopet sem oživila! Zdaj pa mi podite Jovano Eyrovo iz hiše, iz jaz naj bodem zopet sama in zapuščena! (Bori se z jokom.) To je preveč zá-me, to je kruto, to je za vas nevredno!

Roland (jo debelo gleda): Kdo vam pa pravi, da Jovano Eyrovo podim? Vsaj še ne mislim na to!

Judita: Ne mislite na to? No pa Jovana misli na to!

Roland (se urno za njo obrne): Tega si ne upa.

Judita: Ne upa si? Glejte, glejte! Kaj vam nijsem prvi dan, ko ste prišli, rekla, da z značaji nij dobro eksperimentovati? Bog zna, kaj nameravate z ubogo stvarjo. Daste jo poklicati, ako je kako jutro pri kavi ali zvečer pri čaji nij; ako pa pride, držite se, kakor bi je ne bilo in trpite, da si ta prevzetna udova Clarensova pred vašimi očmi da od nje jarmen zavezati pri čizmah! Hudobni Sam mi je vse povedal! Hotela sem jo tolažiti, ko je tiho, pa odločno prišla mimo mene — nij me pogledala — a jaz sem videla —

Roland (urno): No, kaj?

Judita: Da je bila bleda in opotekaje se, gledala pred se, solze so jej pa v potokih drle doli na sklenene roke. Vse sem videla! Srce ji je bilo žaljeno, čast umadeževana! Vi ste hoteli Jovano Eyrovo upogniti — to se vam ne da, a zlomili jo boste! Šla bode. Ali mislite, da ne poznam te ponosne, rahločutne duše! Držite jo zavoljo ubogega otroka, zavoljo vas samih!

Roland (premaga svoje ginjenje, prežaje jo meri z očmi): Ste-li zdaj popolnem izpolnili, kar se vam je naročilo?

Judita (ga osupnena gleda): Kar se mi je naročilo? Kaj takega ste mislili — (ponosno, globoko žaljena): O kako nevredno mislite o meni in o plemenitej deklici! Obžalujem vas, da ste

izgubili razum za deklico, kakor je Jovana Eyrova! Naj le gre! Ta hiša prokletstva nij domovina za čiste duhove — in ako sem vam kaj rekla, kar vam ne dopada, pošljite me brez skrbi za njo, rada grem! Eno dobroto pa čem ubogej Jovani še izkazati; vem, da je jokala za vami, ki vas spoštuje, kakor višje bitje; jaz pa, gospod, akopram slepo slušam, ipak nijsem slepa — jaz bodem svojo dolžnost storila ter Jovano Eyrovo podučila, da lord Rochester njenih solza nij vreden; to jej bode slovo jako olajšalo! (Odločno gre.)

Roland (ostrmi, kliče za njo): Judita — kaj hočete storiti! (Postoji.) Ne!

Judita (pričakovaje postoji mej vrati).

Roland (hitro odločen, ukazuje): Idite pa storite, kar se vam rači!

Judita (nevoljna hiti ven).

Roland: Naj bode! Enkrat moram ipak vdariti, in ako se jej srce v kosce razdrobi, to jo bode učilo govoriti! Je uže dobro tako! (Odide skozi sredo.)

Peti prizor.

Gospa Reed (sama, pride od tam, kjer je odšla, gleda okolo sebe): Še nij tukaj! (Gre dva koraka.) Čakati moram na njo! (Položi roko na čelo, kakor da ima mrzlico.) Oh! težák korak — njej naproti! A mora, mora biti! kakošna je razmera mej to stvarjo pa Rochestrom, ne morem pogoditi, a obstaja pa, to čutim in se ne morem tako veseliti zmage, kakor Georgina, dokler ta tihi gad tiči mej svojo pa našo srečo. (Zimično.) Kako ponosno se je pred Georgino ponižala — o, nevarna je! (Preneha.) Kazala mi bode jekleno čelo, neupogljivo moč sovraštva! Pa sovraštvo proti sovraštvu, vse jej bodem povedala!

Šesti prizor.

Jovana, gospa Reed.

Jovana (bleda, a mirna in nežna, kakor da je nekaj sklenila): Gospa Reed, vi ste zahtevali —

Gospa Reed (se premaguje, mrzlo): Pridite bližje! Nočevi se hliniti druga drugej, nočevi se

varati. Čas proti značajem, kakor sta najina, nič ne opravi. Sovražili svi se, sovraživi se in se bodevi sovražili! Nepošteno bi bilo, ko bi se mej soboj hlinili, in naju samih bi moralo sram biti!

Jovana (mirno): Vi me sovražite, gospa Reed — in me boste žalibog vedno sovražili; a krivično ravnate, ako najina značaja primerjate. Vi ste priletna gospa, vi se držite sprejetega predsodka, akopram bi uvideli njegovo krivičnost, a jaz sem bila takrat še tako mlada —

Gospa Reed (njen glas jo muči ter vzburja, vedno bolj otrpнено jo gleda): Vi ste ostali taista, starši ste, a vedno imate še oni blede, zbegani obraz trdovratnega, pošastnega bitja, — ki nij bilo nikdar otrok; taiste temne oči imate, katere so vedno s hudobnim pogledom proganjale mene in moje. Ah — ta nemi obraz mi predočuje ves oni strašni čas! Kaj sem trpela jaz, kaj moja uboga otroka! Zakaj te je Reed meni naložil — tak strašni tovor! Vsak dan, vsako uro, leto za letom me je mučil ta nerazumljivi značaj, to tiho, strašno opazovanje. Ah, kako mi je bilo dobro, ko sem se te iznebila, zdaj pa zopet stojiš pred menoj — ti, ki si iz poštene ženske storila zločinko, ti, ki si muko naložila na mojo čisto vest!

Jovana (jo je potrpežljivo in mirno poslušala): Jaz, jaz sem vam skalila vest?

Gospa Reed: Da, ti, ti sama! (Zatublo.) Zato te moram na veke sovražiti, kakor ti mene, in zato ne morevi skupaj živeti ne sopsti pod isto streho! (Zamolclo.) Jovana, bogata gospa Reed je nbožala! Ali te veseli to?

Jovana (prestrašena): O, bog me obvaruj! Kako ste mogli ubožati?

Gospa Reed (kakor v zimici javkaje): Svojemu ljubljenu Ivanu sem dala vse, prodala sem svoje posestvo, šla sem k Georgini; pri njej moram zdaj živeti, kajti ničesa nimam več, Ivanu sem vse žrtvovala.

Jovana (sklene roke): O malovrednež!

Gospa Reed (uzburjena): On je moj ljubljeni sin, v Londonu človek veliko potrebuje — nijsem mogla, da bi stradal. (Kakor bi se zavedla.) Zdaj imam samo Georgino še, in ker se bo omožila z lordom, bom pri njej. Jovana Eyrova vidiš, da moraš od tod, da jaz morem ostati!

Jovana (bolestno): O gospa, to sem uže davno uvidela; da pa ste vi, ki me tudi iz tega zavetja podi, da vam osem let v Lowoodu nij zadosta za-me, da vi ubogo siroto v drugič poganjate po svetu, to — je hudo, gospa Reed!

Gospa Reed (urno): Ne uboga, bogatejša si, ko jaz — ako hočeš!

Jovana (jo srpo gleda): Kaj pravite?

Gospa Reed (gleda pred se, skoraj brez glasú):
 Dalje časa si bila uže v Lowoodu — pa pride
 nekega dne list od trojega strijca Teobalda Eyre-a
 iz Amerike. Zahteval te je od mene, pisal je, da
 je obogatel, da bodeš podedovala, ako greš k
 njemu.

Jovana: Veliki bog! — zakaj nijsem nik-
 dar ničesa čula o tem pismu.

Gospa Reed (kakor zgoraj): Ker nijsem
 mogla prenašati misli, da bi bila ti srečna, ko je
 moje imenje od dne do dne bolj ginilo in celo
 Georgina nij dosta več imela, nego jaz! Ker ti
 nijsem mogla odpustiti besnosti, s katero si se
 uprla proti meni, psovanj, s katerimi si me ob-
 sipala v Blackhorstovej pa mojega brata navzoč-
 nosti. Nijsem mogla pozabiti, kar sem občutila,
 ko si rekla da nijene stvari na svetu ne sovra-
 žiš tako, kakor mene pa mojo deco — ko si,
 ti, ki si leta in leta molčala, zlila vreli strup
 svoje duše čez me, ko si se zaklela, da me ne
 boš več tetiko zvala! Zdelo se mi je, kakor da
 me je zverina, katero sem pohodila, proklela s
 človeškim glasom! Zato ti nijsem mogla odpustiti,
 morala sem te sovražiti — in zato (strese se grozè)
 skalila sem si vest.

Jovana (nežno): Vsaj sem uže zdavnaj po-
 zabila, kaj ste mi storili; res sem bila hudobno

dete, vi ste povod, da sem se poboljšala — pozabite dakle i vi, gospa Reed!

Gospa Reed (vstane): Ako greš, Jovana Eyre!

Jovana (povesi glavo, gleda srpo pred se).

Sedmi prizor.

Prejšnji, Wytfield, Roland.

Roland (pride, ko Wytfield vstopa po terasi, odpre srednje dveri ter osupnen postoji).

Wytfield (v popotnoj obleki): Ah, tukaj si, Sara!

Gospa Reed (se urno obrne in ostrmi): Henrik! ti prinašaš nesrečo!

Wytfield: Bojim se! (Pogleda Jovano.) A midva nijsva sama!

Jovana (ga prime za roke, srčno): Jovana Eyrova je, ki vas pozdravlja, ljubi strijček!

Wytfield: Jovana Eyrova? — Vi, gospica? Da, res je, vi ste! Pa tukaj? Pri tebi, Sara? — Ah gotovo sti se spravili!

Gospa Reed (ga gleda v enomer, jedva čuje, kaj se godi): Prišel si iz Clarens-Housa, gotovo imaš pisma od Ivana?

W y t f i e l d (izleče list): No od njega, a nijsem mogel odlašati — ti moraš vse vedeti, Sara, morebiti je rešitev še mogoča.

G o s p a R e e d (trepetaje): Rešitev! rešitev?

W y t f i e l d: Ti nisi nikdar poslušala mojega svarjenja, bila si slepa za tega malopridneža, v svojo lastno pogubo! Ne morem ti zamolčati, mudi se mi. Ivan Reed je — pobegnil, ponaredivši za tisoč funtov menjic, katere moramo plačati, ako sramota našega imena nema omadeževati —

G o s p a R e e d (se je pri vsakej besedi stresla, otrpne in brez glasu klone v Jovanine roke, katera jo vjame).

J o v a n a: O bog, moj bog!

R o l a n d (ki je bil hotel vstopiti, zopet postoji, ko Jovana vsklkne in stopi nekoliko nazaj).

W y t f i e l d (prihiti, oba položita gospó Reed na divan na levej).

J o v a n a (jo drgne po čelu in rokah): Tetika Reed! ojačite se! Tetika čujete? —

W y t f i e l d (tiho): Ah, nesrečnica — najhujšega še ne vé — najgotovejše je, da se je Ivan sam usmrtil.

J o v a n a (sklene roke): Usmiljeni bog!

W y t f i e l d (zamolklo): Pravični bog, morate reči! Ostro se mora pokoriti za to, kar je nad vami zagrešila!

Jovana (v solzah): O, ne govorite tako! Njeno sovraštvo do mene je bila dušna bolezen, katero je strijc Reed morebiti zasejal s preveliko ljubeznijo do mene!

Gospa Reed (se gane in odpre oči): Ah!

Jovana: Še je živa! (Milo je tolaži.) Tetika, kako vam je?

Gospa Reed: Tetika mi praviš — kaj se nijsi zarotila —?

Jovana (v solzah): Bila sem razdražen, divji otrok in nijsem vedela, kako hudobna sem proti vam! Tetika, odpustite mi, da sem vam grenila življenje, da sem vam skalila vest!

Gospa Reed: Prognala sem te v Lowood, obljubila sem svojemu soprogu, da te dam odgojiti, kakor lastno dete — a tega nijsem storila, nemam ti dakle ničesa odpuščati; nesreča je bila, da si bila rojena.

Jovana (skrije obraz z obema rokama): Da, da! o da!

Gospa Reed (vstane): Nekaj strašnega se je zgodilo — to vem, čutim tukaj, tukaj! (Skleneno pest pritiska na prsi.) Srce mi gori, kakor ogenj! Ničesa na svetu nijsem ljubila, kakor Ivana, le on mi je srce mogel tako razmesariti. (Bolestno vsklikne.) Ivan je mrtev!

Jovana (bojazno): Vsaj — imate še hčer!

Gospa Reed (se razburi): Da, da, in ta mora srečna bivati, mora bogata bivati! Zato moraš ti proč!

Roland (stoji s prekrižanimi rokami in se krene, kakor bi naenkrat umel, kaj se godi).

Gospa Reed (s tresočo roko potegne zapisnik iz žepa, ga odpre, in govori): Tvoj strijc živi in še čaka na te — tukaj, tukaj je njegov prvi in drugi list; nikdar ju nijsem dejala iz žepa; vedno sem mislila, da enkrat vendar pride trenotek, da zavalim ta tovor raz srce! Ha, prišel je! Tu imaš, pa pojdi, Jovana, me dve svi kvit!

Jovana (vzame lista): Šla bodem, tetika Reed, ako mi daste svoj blagoslov! — (Obe roke stegne po njej in jo hoče za roke prijeti.)

Gospa Reed (groza je je, odstopi): Moj blagoslov!? Ti si Ivana sovražila, si ga enkrat hotela usmrtiti, ne, ne, ne morem te blagosloviti, blagoslov sovraštva bi bil bogokletstvo! — A ti greš, da bode Georgina srečna, želela ti bodem dobro — več ne morem (težko sope): več ne morem!

Roland (odločen vzdigne glavo in stopi nazaj).

Gospa Reed (nadaljuje): Bog sam je pravičnost, on bode pravično z nami ravnal! (Opira se, opotekaje se na Wytfieldovo roko, ki podaja Jovani

roko ter jej namigne — pa urno otide ž njo tja, odkoder je ona prišla.)

Jovana (stoji kakor otrpnela, groza je je, divja obupnost jo premore): Sovraštvo! sovraštvo! sovraštvo — a ljubezni nikjer za siroto! (Gleda za gospo Reed.) Da, nesrečna ženska, jaz grem; sama grem preko milijonov ljudi — sama v oddaljen del svetá, ki se meni za Jovano Eyrovo! (S temnim sklepom.) Njegova sem! (Ko se obrne, vstopi Roland resen in miren skozi srednje dveri.)

Osmi prizor.

Jovana, Roland.

Jovana (se strahu zgane, zagledavši Rolanda): Ah! tukaj je! božja volja je to!

Roland (pride bližje): Kam, gospica Eyrova?

Jovana (odločno in krepko): Iskala sem vas, gospod!

Roland: Pač prvičrat, odkar se poznavata!

Jovana: Imela vas nijsem tudi še nikdar česa prositi, gospod!

Roland: Prositi? — Vi? Kaj pa hočete od mene?

Jovana (krepko): Prosim vas, da me pustite iz službe.

Roland (jako olajšan): Ah! zakaj pa prosite, kar je samo od vaše volje odvisno?

Jovana: Obljubila sem vam na pošteno ime, da ne grem prej od vas, da me sami ne odpošljete.

Roland: Ah, zdaj se spominjam! Res tako je. No, dobro, ako hočete iti, jaz vas ne zadržujem.

Jovana: Zahvaljujem se vam, gospod!

Roland: Kaj pa vas sili do tega strašnega sklepa? Vi molčite? Zdi se mi, da umejem, kar je pisano okolo teh nemih ust — Judita vam je rekla, da sem jaz pošast, da imam tukaj neko ženo zaprto, svojo ženo!

Jovana (mirna): Ne ona, gospod, drugi so pravili to.

Roland (vedno miren in izprašujoč): Vi pa ste to govorico zedinjali z dogodbo one noči — temne misli, čudni dvomi vzbudili so se v vas, zmešali so vam sodbo o meni — kaj ne?

Jovana (ga debelo in bistro gleda): Ne gospod, vedela sem, da je to laž.

Roland (obsije ga žarek veselja, sè silo se premaguje): Ej, odkod pa imate to prepričanje?

Jovana: Ker vas spoštujem, gospod — in to spoštovanje mi bode podpora, ako — bodem sama v tujini živel.

Roland: To je dobro, to je pošteno od vas, Jovana, in da vam nihče te podpore ne ugrabi, ako se tudi za večno ločiva, moram vam stvar pojasniti, da se bodeva razumela. Slučaj pa vaša osoda odkrila sta vam skrivnost, katero imate med vsemi živimi samo z grofijskim sodnikom z menoj deliti, kajti vi znate molčati, kakor kak mož! Ker niste hoteli vprašati, polagam vam dobrotljivo svoje zaupanje na srce. Oni demon, ki me je hotel živega sežgati, nij Gracija Poole-ova, kakor ste mislili — nego je neka blazna, katerej moram prizanašati, katere ne smem nobenemu zavodu, nobenemu strežaju prepustiti, kakor Graciji Poole-ovi, kajti onečastila je ime moje rodbine — in je —

Jovana (s krčevito sklenenimi rokami, tresočim glasom): Gospa Rochester?

Roland (zamolkne skoraj brez glasu): Gospa Harijeta Rochester!

Jovana (se strese, pogleda pred se na tla in se ne gane. Prenehljej).

Roland (jo ostro opazuje, kakor da pričakuje odgovora in potem mrzlo in sè sklenenimi rokami nadaljuje): Ona je bila moja prva — moja edina ljubezen! — Živel sem, divje in lehkomiselnò, odkar mi je ugasnila ta ljubezen! — Jaz sem bil mlajši sin, torej ubog — a ljubila sva se —

bila mi je nevesta. Poslali so me za leto dni v London; — ko se vrnem, je ravno praznovala poroko z bogatim dedičem moje rodbine — Artura je rajša imela nego-li ubogega Rolanda, postala je —

J o v a n a (skriva je veselje siloma, vsklikne): Bratova soproga?

R o l a n d (skoraj brez glasu, tehta vsako besedo): Mojega brata soproga! — Oni večer sem ga hotel zadaviti — a zvezali so mladega Kajna, moj nežni oče me je proglasil za norca, vlekli so me v ladijo, in stoprav v Indiji sem pamet zopet dobil — toda vere na boga in človeštvo ne več! — Oče mi je umrl, brat mi je šel na kontinent — končno sem čul, da je tudi ona tam umrla — a bil sem mrzel, niti umrlej nijsem mogel odpustiti, srce mi je bilo otrovano! Več let je minulo, pa dobim vest, da mi je i brat umrl. Smrt je dakle krivične pokorila; vrnem se na Angleško, nastopim dedščino, in ob enem dobom v tajnem pismu strašno oporoko, katero mi je kajanje umrlega polagalo na bratovsko srce. — Artur mi je ugrabil nevesto — in (strašno) Harijeta Rochester se je zato strašno osvetila, za mene in za-se, tako, kakor bi si nobena človeška domišlija, niti moja osvete žejna duša ne mogla izmisliti! (Zopet mirnejši a urno.) Njeno

oslepljenje se je umeknilo gorečemu sovraštvu do Artura; da bi skril nesrečo svojega zakona, šel je z njo na kontinent; v Genevi zbolí smrtno — in ko ozdravi — je bila malovredna ženska z nekim lepim Poljakom — pobegnila.

J o v a n a (ostrmi, osupnena in vsa v ognji povesi oči).

R o l a n d: Artur je bil ponosen in krut; zato obznani na Angležko, da mu je soproga umrla, a sam sledi na tihem a neprenehoma za pobeglima, in jedva proteče leto dnij, pa mu ja da osoda v Parizu v roke. Zapeljivca jej prodere pred očmi, otroka, ki ga je imela v naročji, jej izpuli ter ga odda nekemu zavodu — njo pa tira z njeno doživko vred, z Gracijo Poole-ovo na Angležko ter jo skrije z njo v naš gozdni grad Fardean. Nihče nij slutil njegove skrivnosti, katero je varoval z besno bojaznijo. A sam si je nakopal osveto. Ko je nesrečnici iztrgal Adelo, zblaznela je, in noben drug spomin jej nij ostal, nego vrelo sovraštvo do morilca njenega ljubčeka! Arturovo maščevanje je bilo nasitjeno, toda bal se je o svojej skrivnosti in kajanje ga je grizlo neprenehoma. Zadnja volja umirajočega mi je naložila dolžnost, naj ono zapuščeno dete na Angležko, ono blaznico pa iz močvirnega zraka v ta trdni grad prenesem in tu sramoto našega imena

tajno ohranim. — Kako sem to dolžnost do danes izpolnjeval, to znate Jovana Eyrova!

Jovana (s tresočim glasom, jedva premaguje svojo ginenje): Tudi kako se vam ta dobrota plačuje, gospod — ta ženska vas je hotela usmrtiti.

Roland: To nij veljalo meni! Ona ne umeje, da je njen soprog mrtev, v njenem zmedenem duhu živi Artur v meni, ki žalibog nosim njegovo obličje. Z nagonom sovraštva pogaja mojo bližino — in z zvijačo blaznosti teži vedno potem, da me pogubi! Tako je porabila nenavzočnost Gracijino, da mi je zažgala postelj, in ko bi te nesrečnice ne bilo, nikdar bi ne bil zvedel, kak pogum tiči v Jovani Eyrovi!

Jovana (ne da bi izdala svoje notranje ginenje; kakor da premišlja): Vi ste torej zdaj varuh ženske, ki vas je prevarila ter oče otroku, katerega mati mu je razdejala srečo. To je plemenito, gospod, to je velikansko.

Roland (suho): Nočem, da presojate moje vedenje, Jovana Eyrova; hotel sem samo, da ne zarudite, ako se danes ali jutri spomnite — na svojega gospodarja. Ali pa — morebiti zdaj ne greste več od mene?

Jovana (ostrmi): Da-li grem, gospod? O da — (vzburjeno) gotovo, še danes!

Roland (jo izprašujoč gleda): Torej ne greste zaradi tega proč?

Jovana: Ne, gospod, ne zaradi tega — jaz nijsem nikdar hudo mislila o vas.

Roland (izprašujoč): Zakaj torej idete! Ker zahteva to od vas teta, ta ženska, ki vas tako sovraži?

Jovana (ga debelo gleda): Gospa Reed? — Ne, sklenila sem bila uže prej.

Roland: Tako? Kdaj pa?

Jovana: Pravili so mi, da se mislite oženiti.

Roland: To je res, oženiti se mislim, in sicer kmalu!

Jovana (odločno, a nežno): Potem pošljete Adelo v kak zavod, in ne bode jej več treba odgojiteljice.

Roland (prikima): Hm! mogoče. Vi pa se hočete mojej soprogi umekniti, kaj ne?

Jovana (tiho s tresočim glasom): To ne. Ču-tim pak, da ne spadam več sem, ako ste vi, oženjeni, gospod!

Roland (kakor bi premišljeval): Lehko da imate prav, to sam mislim. A kam hočete? Službe nimate —

Jovana: Službo sem si uže našla, k strijcu grem v Mehiko.

Roland (vedno resen in miren): V Mehiko?
Hm, to je daleč, Jovana!

Jovana (da se jedva čuje): Ah — daleč!

Roland: Sicer — za deklico vašega poguma in vaše energije to nij opovira! A svetovno morje se postavi mej vas pa domovino vašo —

Jovana (težko sope): Svetovno morje — da —

Roland (milo): Pa tudi med — naju dva!

Jovana (kakor njegov odmev tiho): Med naju dva.

Roland: Nič več ne bodeva čula drug o drugem.

Jovana (kakor zgoraj): Nič več!

Roland: Nikdar več se ne bodeva videla!

Jovana (se strese): Nikdar — nikdar več!
(Naenkrat se jej vdero solze.)

Roland (mirno): Zakaj — plakate, gospica Eyrova?

Jovana (zadržava solze): Jaz ljubim Thornfield, lepo, srečno zavetje je bilo to zapuščenej siroti. Tukaj nij nikdo hojeval po meni, kakor sem bila navajena trpeti več let; vzbudila sem se iz okamenjenja svoje nesreče — nijso me zakopali med (vedno gorkejša) podrejene duhove, nego od obličja do obličja sem občevala z onim, kar spoštujem, kar me je povzdignilo, s krepkim ženijalnim, in plemenitim duhom, spoznavala sem

vas, lord Rochester! Čutim, da mi je treba, odtrgati se od vsega, kar je tukaj, a ta potreba je tolika, kakor potreba smrti! Ali se mi nij jokati, gospod? (Stokaje skrije obraz v roke.)

Roland: To je vse res, pa, ako tako težko greste, vsaj lahko tukaj ostanete.

Jovana (namah jej padejo roke, urno se obrne proti njemu, iz oči jej iskri notranji srd): Pri vas ostati? — ako ste oženjeni?

Roland: Zakaj ne, vi se ne morete ločiti, vi morate ostati!

Jovana (se trese, postaja vedno strastnejša, dokler zopet ne prevlada njen značaj): Jaz pa vam pravim, da moram iti, ločitev prenesem, živjenja tukaj — ne! Kaj menite, da bi lahko živela v zavesti, da nijsem družega, nego odvisno orodje iz starega časa, katero se iz pijetete ne vrže v ogenj? Mislite li, da sem avtomat, stroj brez občutka! Da si dajem kapljico žive vode, po kateri me žeja, obrisati raz ustne, ne da bi se ganila? Menite li, ker sem ubožna in priprosta in zapuščena, da zato tudi nemam srca, nemam duše! Motite se, toliko srca, toliko duše imam kakor vi! Umejem vas bolje, nego li vsi drugi, kajti oni nijso vaše bire, jaz pa sem — jaz čutim nekaj v srcu in v glavi, v krvi in v žilcih, kar me vam dela sorodno, kar me duševno z

vami zedinja! In ko bi me bil bog z nekoliko lepoto in velikim bogastvom obdaroval — bi vam gotovo ravno tako težko bilo, da grem, kakor meni, da vas zapuščam! Jaz zdaj ne govorim, kakor bi morala, ne, duh moj govori z vašim duhom, kakor da sta si enaka! kakor da stojita pred sodnjim stolom višjega boga!

Roland (katerega prsi se burno vzdigujejo, se nij genil, da ne zatvori toka njenih besedij; objame jo naenkrat ter jo pritisne k sebi): Enaka sva! Tako, tako, draga Jovana!

Jovana (iznenadena, a ne da bi spremenila glas, vstane objeta): Da, tako — a vendar ne tako, kajti vi ste oženjeni, toliko kakor oženjeni, in sicer z bitjem, katerega ne morete resnično ljubiti, ker stoji globoko pod vami! Zdaj pa — me izpustite; povedala sem Vam, kar sem mislila, zdaj lahko grem, kamor hočem!

Roland (jo krepkejše pritisne k sebi): Več ne moreš Jovana, vjeta si!

Jovana (se mu urno izpuli): Nijsem! Jaz sem svobodno bitje z neodvisno voljo!

Roland: Pa meniš, da te izpustim, zdaj, ko si tako govorila? (Objame jo naenkrat z obema rokama): Ali znaš, da te lahko zlomim, kakor paličico, mala devojka, predno greš od mene?

Jovana (se ne gane, ga mirno a debelo gleda): To lahko storite, gospod; moje telo je slabše nego vaše — moj duh je močnejši — in moj duh je moj!

Roland (jo goreče gleda): O, kako pozna mene in sebe, kakor govori resnično! Kaj pa hočem! Tega velikega, orjaškega duha hočem jaz mala stvar streti? Kaj, če razdrobim posodo, v katerej je, mi uide! (Porine jo od sebe): No, volja naj ti odloči osodo, Jovana Eyrova! Končno si mi odprla svoje srce, pogledi dakle i v sredino mojega! Odkar sem te vprvič videl, odkar sem izpoznal kos svojega bitja v tebi, borim se z vso možko silo proti tebi, ubogo jagnje! A zastonj! Srce si mi ugrabila z očarovalno močjo, tvoje je, kar sem in kar imam — vse je tvoje! Vzemi tudi najmanjše kar imam, vzemi mojo roko! (Ponudi jej desno roko.)

Jovana (ga debelo pogleda ter stopi popolnem proč od njega): O — ne igrajte se z menoj o tej resnej uri!

Roland (se trese nepotrpežljivosti in strasti): Jovana — idi k meni!

Jovana (težko sope, temno): Ne morem, vaša nevesta stoji mej nama, gospod!

Roland (goreče): Jaz nimam neveste!

Jovana (ga strahopetno gleda od strani): Tedaj ste Georgino, ki vas ljubi, prevarili?

Roland: Georgina ne ljubi ničesa, ko samo sebe — pa bogatstvo!

Jovana: Kaj je torej iskala tukaj?

Roland: Da mi poda ključ do tvojega tako trdo zaprtega srca, dete! Ljubosumnost ti je morala razjasniti ljubezen! Nikdar nijsem govoril o ljubezni ali ženitvi s Georgino. Nihče, nihče ne sme zahtevati mojega srca, razen tebe, čudežna devojka! (Vedno strastnejši): Tebe hočem! Ubogo in zapuščeno, kakoršna si, te hočem! Ne glej me, kakor da je ves tvoj obraz eno samo oko, tako sanjarsko, tako neverjetno — ti me strašno mučiš! (Proseč): Jovana, vzemi me za soproga, vzemi me hitro, ne premišljuj dolgo — reci: „Roland, hočem ti biti soproga, Roland, ljubila te bodem!“ Reci urno, ali pa mi popokajo žile, in nekaj strašnega se zgodi.

Jovana (se trese po vseh udih, skoro brez glasu): Res? Je-li res? Rolandova soproga — jaz — jaz —

Roland: Ti, samo ti! Hočeš? — Hočeš?

Jovana (se trese, v solzah): Ah, Roland, moj gospod — moje vse na svetu — evo me! (Pade mu v naročje.)

Roland (jo ginen pritisne k sebi): In vedno bodeš moja! (Prenehljej.)

Zadnji prizor.

Prejšnja. Franc, Georgina, lord in lady Clawdon, Judita, gospa Reed.

Franc (posmehuje se): Oprostite, lord Rochester — mi nijsmo mogli slutiti, da tako o nepravem času pridemo, da vidimo —

Roland (ponosno se obrne proti družbi): Kako pred vsemi Jovano Eyrovo priznavam za svojo nevesto!

Vsi (otrpneni strme): Nevesto!?

Gospa Reed (zamolklo): Saj sem vedela! (Zakrije si obraz in se ne gane.)

Roland (objemaje Jovano): Da, moja nevesta je, moj biser, kateri bodo varovale moje krepke roke — in bog, ki je zapuščeno siroto potem sovraštva pripeljal na srce ljubezni, bode varoval dve srci, kateri k svojej sreči drugega ne potrebuje, ko sami sebe pa (položi eno roko Jovani na glavo, drugo pa proti nebu povzdigne) njegov blagoslov!

(Splošna grupa. Georgina podaja ošabno, Rolanda zaničljivo pogledavši, Francu roko, ki jo pritisne na ustne. Judita kaže, da je vesela. Vsi drugi v različnih grupah, kaže, da se zanimajo. Jovana ima roki skleneni, kakor da moli.)

(Zastor urno pade.)

